

Acatiimi

PROFESSORIEN, TIETEENTEKIJÖIDEN JA YLIOPISTOJEN OPETUSALAN LEHTI

NRO 2/2022

Iso askel opettajalle

Kati Kasasesta tuli
joulukuussa vanhempi
yliopistonlehtori.
Pitkään hän ehti
ajatella urapolkunsa
olevan tukossa.

Oivallus YVV:täkin voi opetella / **Hallinto** Yliopisto tarvitsee asiantuntijoitaan
Ukraina Akateeminen yhteisö haluaa auttaa / **Työhyvinvointi** Ahdistaako työsuunnitelma?

MAIJA S. PELTOLA
puheenjohtaja, Tieteentekijät

Sivistys kannattelee

Olisinko helmikuun alussa kysyt-
täessä osannut vastata, missä
tilanteessa kirjoitan tätä tekstiä
muutamaa viikkoa myöhemmin?

Olisiko kukaan osannut edes muodostaa ky-
symystä, joka jotenkin vastaisi nykyistä maa-
ilmaa? Sota Euroopassa on yllättänyt meidät
kaikki. Emme olleet varau-
tuneet, että turvallisuuden-
tunne järkkyy ja asioiden
mittasuhteet muuttuvat.

Sivistys on keskiössä, kun
rakennamme tulevaisuutta
ja korjaamme virheitä. Si-
vistyksen juuret ovat tiedos-
sa. Tieto ja avoimuus kas-
vattavat ymmärrystä, jossa
on vapaus etsiä uutta tietoa.
Tämä sivistyksen kehä voi
rikkoutua, mutta on välttä-
mätöntä, että se korjataan.
Tulevaisuutemme riippuu siitä.

Tutkitun tiedon tuominen kaikkien saa-
taville edesauttaa sitä, että päätökset ja nä-
kemykset muotoutuvat kestäväälle pohjalle.
Erityisen kiitoksen ansaitsevat ne, jotka uut-
terasti tarjoavat asiantuntemustaan meidän
kaikkien avuksi: analysoivat maailmaa moni-
puolisesti, järjestelmällisesti ja luotettavasti.

Meillä tieteentekijöillä on nyt suuri vastuu
siitä, että osallistumme keskusteluun ja siten
olemme turvaamassa ja rakentamassa tie-
toon pohjautuvaa ymmärrystä.

Osaamista ei saa menettää. Meidän on
pidettävä hyvää huolta sivistyksestä ja tie-
dosta. Ihmiset tekevät tieteen, tutkimuksen
ja koulutuksen. Yhteinen
tehtävämme onkin, että
annamme kansainvälisille
tutkijoillemme mahdolli-
suuden olla osa yhteiskun-
taamme. Tämä on ollut
totta jo aiemminkin, mutta
asian tärkeys korostuu ny-
kyisessä tilanteessa.

On sekä kansallinen on-
gelma että inhimillinen tra-
gedia, jos Suomeen saapuva
osaaja ei yrityksistään huo-
limatta löydä paikkaansa
meidän rakentamastamme lokerikosta. Jos
yhteinen kieli puuttuu, tilanne pitää korjata.
Jos oleskelulupahakemukset kuormittavat
niin, ettei muuhun ehdi paneutua, prosessit
on muutettava. Jos yhteyksiä yliopistoja ym-
päriävään yhteiskuntaan ei löydy, ne täytyy
luoda. Me olemme itse luoneet lokerikkom-
me, me voimme sitä siis myös muuttaa. ▲

**Osaamista ei
saa menettää.
Meidän on
pidettävä
hyvää huolta
sivistyksestä ja
tiedosta.**

► Vanhempi yliopistonlehtori Stina Giesecke näkee opettajien uramalleissa hyviä ja huonoja puolia.

ARTIKKELIT

- 8 • Teema**
Opettajien uudet uramallit
Mitä polkuja ne avaavat yliopistonlehtoreille ja muille opettajille?
- 18 • Essee**
Tunteiden ja arvojen tulkki
Pedajohtaja ylläpitää yhteisöä, Sampo Mielityinen kirjoittaa.
- 28 • Henkilö**
Tiederahoituksen tuntija
Paula Eerola aloitti Suomen Akatemian pääjohtajana.
- 32 • Asiantuntijatkin osa yhteisöä**
Paisuva hallinto häiritsee, mutta niin myös se, jos asiat eivät enää hoidu.
- 38 • Kuka saa hakea rahaa?**
Kansainvälisissä hauissa hakijalta vaaditaan usein työsuhdetta.

- 42 • Työsuunnitelma vs. todellisuus**
Työsuunnitelma suojaakin mutta myös usein ahdistaa opettajaa ja tutkijaa.
- 46 • Apua ukrainalaisille**
Akateeminen yhteisö on ryhtynyt moniin toimiin Ukrainan auttamiseksi.
- 51 • Kysy asiantuntijalta**
Mitä tehdä, jos kohtaan tai havaitsen tiedevilppiä?

”Suurin suru on siitä, että hallintoväki revittiin irti yhteisöistä.”

TUOMO AALTO, SIVU 32

VAKIOT

- 3 • Pääkirjoitus**
Maija S. Peltola
- 6 • Oivallus**
Marjaana Suorsa
- 7 • Keskustelua**
- 16 • Gallup**
Trouble with residence permits?
- 17 • Nyt**
- 23 • Column**
Oleksandr Karasov & Iuliia Burdun
- 24 • Kiperä kysymys**
Sanni Tiitinen
- 26 • Maailmalta**
- 36 • Fakta**
Yliopistojen asiantuntijat
- 52 • Inspiraatio**
Kirja-arvio: The Right to Sex
- 54 • Liittojen yhteystiedot**

● In English: Acatiimi.fi ● På svenska: Acatiimi.fi

Acatiimi

PROFESSORIEN, TIEEENTEKIJÖIDEN JA YLIOPISTOJEN OPETUSALAN LEHTI

ILMESTYSPÄIVÄ 2/2022
8.4.2022

25. VUOSIKERTA
painos 11 500 kpl

VERKKOVERSIO
acatiimi.fi

JULKAISIJAT
Professoriliitto ry, Tieteentekijät ry, Yliopistojen opetusalan liitto YLL ry

PÄÄTOIMITTAJA
Tuomo Tamminen, puh. 040 3511 196, tuomo.tamminen@acatiimi.fi

ULKOASU
Essi Kuula / Otavamedia

TAITTO
Tuomo Tamminen

ENGLANNINKIELINEN EDITOINTI
Christopher Ryan, Haiku Editorial

KANSI
Minna Raitavuo

TOIMITUSNEUVOSTO
Eevastiina Aho (Tieteentekijät), Leena Kurkinen (Professoriliitto), Johanna Moisander (Professoriliitto), Johanna Moisio (Tieteentekijät), Santeri Palviainen (YLL) ja Outi Ylitapio-Mäntylä (YLL)

PAINOPIIKKA
Punamusta

ISSN
1455-1608

ILMOITUKSET
Pirunrykki Oy, Kari Kettunen, puh. 0400 185 853, kari.kettunen@pirunrykki.fi

ILMOITUSHINNASTO
1/1 Takakansi 4-väri 1 110 €, 1/1 muut sivut 4-väri 950 €, 1/2 4-väri 740 €, aukeama 4-väri 1 320 €

MEDIAKORTTI
acatiimi.fi/media.php

ILMESTYMINEN 2022
3/2022 | 10. kesäkuuta
4/2022 | 2. syyskuuta
5/2022 | marraskuu, varmistuu myöhemmin

Älä arkaile!

Yhteiskunnallinen vuorovaikutus on taito, jonka kaikki voivat oppia, Marjaana Suorsa sanoo.

” Tutkijat ajattelevat usein, että jotkut vaan ovat luonnostaan hyviä yhteiskunnallisessa vuorovaikutuksessa (YVV), eli esimerkiksi sidosryhmäyhteistyössä, tieteen popularisoinnissa ja somessa, toiset eivät, ja tälle ei mitään voi. Näin itsekkin ajattelin.

Kun aikoinaan siirryin tutkijasta koordinaattoriksi ja etenkin nyt uudessa työssäni olen kuitenkin oivaltanut, että yhteiskunnallinen vuorovaikutus ei tarkoita samaa kuin karisma tai esiintymistaito. Se siis ei ole luontainen ominaisuus, vaan taito, jota jokainen voi oppia.

Ajattelen, että tieteen yhteiskunnallisen vaikuttavuuden laajentamisessa avainroolissa ovatkin juuri ne tutkijat, jotka eivät vielä juurikaan YVV:tä tee.

Tutkijoille tarjottavaa YVV-tukea olisi syytä lisätä, ja siinä olisi hyvä huomioida eri tieteenalojen erityispiirteet. Etenkin luonnontieteille ja tekniikalle tarvittaisiin enemmän näkyvyyttä. Näillä aloilla toimitaan yleensä kiinteissä tutkimusryhmissä ja julkaistaan yhteisjulkaisuja, siksi YVV:n muodot ja pelisäännöt ovat osin hiukan erilaisia kuin ihmistieteissä.

Ulkomaalaisten tutkijoiden asiantuntemusta puolestaan jää valitettavan paljon huomioimatta, osin kielimuurin takia. Tässä auttaisi, jos heitä tuettaisiin verkostoitumisessa ja perehdytettäisiin siihen, mitä suomalaisessa yhteiskunnassa on heidän aloillaan meneillä.” ▲

KUVA: VEIKKO SOMERPURO

Marjaana Suorsa

Työ: ohjelmapäällikkö maa- ja metsätalousministeriön tutkimus- ja oikeusyksikössä (Hiilestä kiinni -tutkimus- ja innovaatio-ohjelma)

Koulutus: FT, kasvibiologian dosentti

Liikkuvan korkeakoulun puolesta

Kaksi vuotta meni venyttäessä päiviä ruudun äärellä niskat jumissa. Tauotukset, istuma-asento, venyttely, etätaukojumpat. Niillä on menty, jos ehditty. Korona nosti hyvinvoinnin työskentelyn ytimeen.

Muistellaanpa aikaa ennen koronaa. Kuinka paljon liikut opetustilanteessa? Entä opiskelijasi? Yliopistot ja korkeakoulut ovat istumisen tyyssijojä: tutkimusten mukaan opiskelijat istuivat jo ennen koronaa 11 tuntia päivässä.

Asia on huolestuttanut jo pitkään Opiskelijoiden Liikuntaliittoa (OLL). Elokuussa 2020 myös YLL:n paikallistasoilla alettiin pohdita, miten selvittää etälukuvuodesta kangistumatta. OLL ja Helsingin yliopiston opetusalan paikallisyhdistys alkoivat työstää vinkkejä liikkumiseen ja tauottamiseen. Kaikkiin opetustilanteisiin, ei vain Zoomissa. Syntyi video nimeltä ”Juuli lähtee liikkumalla”.

Mitä sitten? Kaikkihan harrastavat liikuntaa, yliopistoliiikunnan lajien runsauskin on kuin olympialaisissa. Vaan oppiva mieli kaipaa liikettä opiskelun aikana; se tehostaa tutkitusti keskittymistä ja opitun muistiin painamista. Miltä tuntuu ajatus liikkumista osana opetusta, niin että opiskelijan koko keho saisi olla mukana luennolla? Miten sitä toteutetaan?

Eräs kollega lähti liikkeelle vuosia sitten saadakseen kielten oppimistilanteista dynaamisempia. Mitään taikatemppua ei tosin ollut. Entä jos opiskelijat pitäisivät hölmönä? Eivät pitäneet. Liike tehostaa muistijälkeä, liike yhdistää, hän sanoo nyt. Eräs toinen kollega lähetti etänä ryhmiään sokraattisille kävelyille tai pyysi kuuntelemaan luentopätkiä seisalleen. Itse pidin venyttelytaukoja ranskaksi zoomissa ja lähetin opiskelijat pois ruudulta tekemään yhtä sun toista en français. Toisilta se onnistui, toiset seurasivat sängyn pohjalta. Ymmärrän. Minusta ei ollut kokopäiväiseen etäopetukseen.

Aktiivisemmän opiskelun puolesta on taistelijoita. Helsingin yliopisto liittyi hiljattain yhdessä Unisportin kanssa Liikkuva opiskelu -toimintaan, jota koordinoivat opetus- ja kulttuuriministeriö sekä opetushallitus. Kun lähiopetus on vihdoinkin sallittua, sovelletaan Breakout-roomien vaihtuvuutta käytännössä. Siitä se lähtee, hyvinvointi vaatii. Liikkuva korkeakoulu on tulevaisuutta!

SUVI KOTKAVUORI

HELSINGIN YLIOPISTON OPETUSALAN PAIKALLISYHDISTYS HYL

”Opiskelijoiden uupumus on otettava vakavasti. Kaikkien ongelmien niputtaminen etäopintojen syyksi ei kuitenkaan auta hahmottamaan kokonais kuvaa realistisesti. Se saattaa jopa estää puuttumasta uupumisen todellisiin syihin. Etäopetusta ei tulisi nähdä ainoastaan uhkana. Se on vaihtoehtoinen opiskelumuoto, joka voi hyvin toteutettuna jopa helpottaa opiskelua ja edistää koulutuksen saavutettavuutta.”

ANNA HOLOPAINEN JA SATU SIISKONEN, PERUSTUTKINTO-OPISKELIJOITA, HS 11.2.

”Yliopiston perusidea on kommuuni. Totuus, tieto ja tiede on aina hämälä asia, kuten koronaviruspandemian yhteydessäkin jopa yleisö on päässyt kokemaan. Siksi ei pidä uskotella, että sitä voisi opettaa kirjeopistossa tai etänä. Siinä pitää elää mukana.”

PROFESSORI JUKKA KORPELA, HS 12.2.

KESKUSTELUA-PALSTALLA

julkaistaan tiiviitä mielipiteitä ja kommentteja aiemmin julkaistuihin juttuihin. Lähetä kirjoituksesi päätoimittajalle osoitteeseen tuomo.tamminen@acatiimi.fi. Voit myös etukäteen tiedustella, onko lehdessä tilaa kirjoituksellesi. Toimitus editoi tekstejä.

Uraportilla ylöspäin

Moni yliopisto on viime vuosina luonut uuden uramallin opettajille. Ne ovat tervetullut arvostuksen osoitus, mutta samalla moni pitää opettajien etenemismahdollisuuksia edelleen liian niukkoina.

 TUOMO TAMMINEN MINNA RAITAVUO

Yliopistouralla on perinteisesti edetty ja meritoiduttu tutkimusta tekemällä. Opetus on yliopistojen toinen kivijalka, mutta opetuspainotteiset tehtävät on koettu umpiperäksi.

Niissä ei ehdi tehdä niin paljon tutkimusta, että voisi edetä urallaan esimerkiksi professoriksi, eikä muitakaan etenemisvaihtoehtoja ole juuri ollut.

Ongelma on ollut tiedossa pitkään, mutta vasta viime vuosina yliopistot ovat alkaneet ratkoa sitä. Tällä hetkellä opetuspainotteisten tehtävien uramalleja on käytössä seitsemässä yliopistossa, mutta niitä on selvitetty tai selvitetään parhaillaan muissakin. Uramalleissa on eroja, ja monessa yliopistossa mallit ovat niin uusia, että kokemuksia ei ole vielä ehtinyt kertyä. Kehitystä on tapahtunut, ajattelevat useimmat, mutta onko tarpeeksi? Johtavatko uudet uramallit lopulta minnekään?

RIITTÄMÄTÖN OLO

Kati Kasanen oli usein tuntenut suoranaista huolta ja häpeää siitä, ettei ollut ehtinyt tutkia tarpeeksi. Hän on väitellyt vuonna 2003 ja ollut vuodesta 2012 yliopistonlehtorina Itä-Suomen yliopistossa, mutta tehnyt urallaan myös päätoimisesti tutkimusta. Hankkeissa hän on ollut mukana tutkijana muiden tutkijoiden joukossa, pystymättä kuitenkaan omasta mielestään panostamaan tutkimuk-

seen samalla tavalla kuin kollegat.

”Minulla on ollut hankkeiden aikanakin aika laajat opetusvastuut ja vielä sen tyyppistä opetusta ja ohjausta, jotka toimivat nonstop ympäri vuoden. Tutkimukseen olisi pitänyt ottaa enemmän aikaa iltaisin, viikonloppuisin ja lomilla. Siitä syntyi ristiriitainen ja riittämätön olo”, Kasanen kertoo.

”Vaikka sijaisuusjärjestelyihin pyrittiin, opetusvastuiden luonteen johdosta tutkimukseen keskittyminen ei kohdallani silti aina onnistunut odotetulla tavalla.”

Niinpä tänä vuonna 50 vuotta täyttävä Kasanen on keskittynyt urallaan opetukseen ja opetuksen kehittämiseen. Se on häntä muutenkin aina kiinnostanut. Vuonna 2018 Itä-Suomen yliopisto UEF otti toisena suomalaisena yliopistona käyttöön opettajien uramallin, ja seuraavana vuonna UEF nimitti ensimmäiset vanhemmat yliopistonlehtorit.

Tällöin Kasanen noteerasi ensimmäistä kertaa, että opettajakin voisi edetä urallaan. Asia konkretisoitui kuitenkin vasta keväällä 2021, kun UEF täsmensi valintaprosessiaan ja muutti sitä aiempaa avoimemmaksi. Vanhemmaksi yliopistonlehtoriksi haetaan vuosittain osana strategista henkilöstösuunnitelmaa.

Kasanen rohkaistui kertomaan esihenkilölleen, että oli kiinnostunut urapolulla etenemisestä. Seurasi keskusteluita, lomakkeita ja CV:n viilaamista, ja huhtikuussa osastonjohtaja kertoi Kasaselle esittävänsä tämän

► Kati Kasanen työhuone on Natura-rakennuksessa, jossa on aula täynnä eläimiä.

työnkuvan vaatavuustason nostoa 6,5:sta 7:ään. Kesän kynnyksellä johtaja kuitenkin palasi vielä asiaan ja kertoi, että olisi valmis esittämään Kasaselle myös vanhemman yliopistonlehtorin nimikettä. Elokuussa esitys lähti dekaanille, ja 1. joulukuuta Kasasesta tuli virallisesti vanhempi yliopistonlehtori.

AALTO YHTENÄISTI KRITERINSÄ

Itä-Suomen yliopistossa vanhempia yliopistonlehtoreita on vasta yhdeksän, eikä uudesta uramallista ole siksi vielä kovin laajoja kokemuksia. Pisimpään kokemuksia on ehditty kerätä Aalto-yliopistossa, jossa opettajien uramalli otettiin käyttöön jo vuonna 2010. Siitä lähtien lehtori-nimikkeellä työskennellei-

tä alettiin siirtää uuteen järjestelmään, jossa ura-askeleita oli kolme: yliopisto-opettaja, yliopistonlehtori ja vanhempi yliopistonlehtori. ”Muutos ei ollut minulle dramaattinen, muistelee Stina Giesecke, josta tuli tuolloin vanhempi yliopistonlehtori. Hän on toiminut myös Aalto-yliopiston Tieteentekijöiden luottamusmiehenä ja puheenjohtajana.

”Piti tehdä dokumentit vanhemman yliopistonlehtorin tehtävään, opetusportfolioa ja niin edelleen. Palkkakuitissa sitten näkyi, että nimike oli vaihtunut.”

Aalto-yliopiston uramallissa nimikkeiden erot näkyvät opetukseen kohdennetun työajan osuuksissa. Yliopisto-opettajan ajasta opetukseen menee 70–80 prosenttia, yliopistonlehtoreilla 60–70 prosenttia ja vanhemmilla yliopistonlehtoreilla 50–60 prosenttia. Kuukausipalkassa ero yliopistonlehtorin ja vanhemman yliopistonlehtorin välillä on karkeasti 500–800 euroa.

Vuonna 2020 mallia päivitettiin ja mukaan otettiin neljäskin porras: johtava yliopistonlehtori. Heitä Aallossa ei vielä maaliskuun lopulla ollut ensimmäistäkään. Ennen päivitystä yliopiston eri kouluissa oli erilaisia kriteerejä urapolulla etenemiseksi. Nyt kriteerit ovat samat koko yliopistossa.

Uramalli herättää Giesecken mukaan yliopistolaisissa monenlaisia mielipiteitä.

”Siinä nähdään hyviä puolia, mutta koetaan myös tiettyä epäileilyä. Edelleen on kaksi haaraa, professoripolku ja lehtoripolku,

Yliopistojen opetustehtävien uramallit ja niiden vaatimukset

AALTO- YLIOPISTO	HELSINGIN YLIOPISTO	ITÄ-SUOMEN YLIOPISTO		JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO	SVENSKA HANDELSHÖGSKOLAN	VAASAN YLIOPISTO	TAIDE- YLIOPISTO
yliopistonopettaja - pääosin määräaikainen - tohtorintutkinto tai maisteri (esim. kielten opetuksessa) - pedagogisia opintoja	(yliopisto-opettaja) - ei mukana mallissa	yliopisto-opettaja - maisteri		(yliopistonopettaja) - maisteri, tohtori - ei mukana mallissa	Universitetslärare - tohtori - maisteri (kielten opetus)	yliopisto-opettaja - maisteri - 25 op:n yliopisto-pedagogiset opinnot 4 vuoden kuluessa työsuhteen alusta	yliopistonopettaja - maisteri tai vastaavat taiteelliset ansiot
yliopistonlehtori, lehtori (maisteri) - vähintään 5 op yliopisto-pedagogisia opintoja	yliopistonlehtori, kliininen opettaja - tohtori	yliopistonlehtori, kliininen opettaja - tohtori		yliopistonlehtori - tohtori	universitetslektor - tohtori, pedagogisia opintoja	yliopistonlehtori - 25 op:n yliopisto-pedagogiset opinnot	lehtori - maisteri tai vastaavat taiteelliset ansiot
vanhempi yliopistonlehtori - vähintään 25 op yliopisto-pedagogisia opintoja	vanhempi yliopistonlehtori vanhempi kliininen opettaja - pedagogisia opintoja (suositus vähintään 25 op) - dosenttuuri	vanhempi yliopistonlehtori - tohtori - erityiset opetusansiot		vanhempi yliopistonlehtori - tohtori - kutsulla/arviointi - vähintään 10 op:n yliopistopedagogiset opinnot tai vastaavat (koskee kaikkia tasoja)	äldre universitetslektor - tohtori, pedagogiset opinnot tai pätevyys	vanhempi yliopistonlehtori - tohtori - 60 op:n laajuiset opettajan pedagogiset opinnot tai niihin rinnastettavissa olevat opinnot työsuhteen alkaessa.	yliopistonlehtori - tohtori tai vastaavat taiteelliset ansiot
johtava yliopistonlehtori							Muissakin yliopistoissa on käytössä yliopisto-opettajan ja yliopistonlehtorin nimikkeitä, vaikka niiden välillä ei ole suoraa urapolkua.

Lähde: Erityisasiantuntija Hanna Tanskanen / OAJ

ja lehtoripolulla ihmiset kokevat joutuvansa umpiperään nopeasti.”

Keskustelu liittyy kiinteästi tenure trackiin eli professorien vakinaistamispolkuun. Sen katsotaan suosivan nuoria lupauksia kokemuksen sijaan, Giesecke sanoo. Lehtoripolulla kokemusta ja ikää keränneet kokevat jäävänsä aidon kilpailun ulkopuolelle.

”Teoriassa lehtoripolulta on mahdollista siirtyä professoripolulle, mutta käytännössä se on osoittautunut vaikeaksi. Meiltäkin löytyy silti muutamia esimerkkejä, joilta se on onnistunut.”

YHTEYS TENURE TRACKIIN HIERTÄÄ

Samanlaista keskustelua on käyty myös Helsingin yliopistossa, joka otti yliopistonlehtoreiden ja kliinisten opettajien uramallin käyttöön vuonna 2020. Siellä kuten Jyväskylän

yliopistossakaan mallissa eivät ole mukana yliopisto-opettajat, toisin kuin esimerkiksi Aallossa.

Asiaa selvittäneen työryhmän yliopistonlehtorijäsenet kritisoivat toimenpiteitä liian varovaisiksi.

”Esitys meni oikeaan suuntaan, mutta ei vastannut meistä riittävästi pitkäaikaisiin odotuksiin urapolusta”, kertoo yliopistonlehtori, pääluottamusmies **Seppo Sainio**, yksi työryhmän jäsenistä.

Pääasialliseksi uraväyläksi jää kolmannen uraportaan sisäinen siirtymä yliopistonlehtorista vanhemmaksi yliopistonlehtoriksi. Tätä täydentää mahdollisuus siirtyä apulaisprofessorin tehtävään dekaanin kutsusta, mutta kaikki on lopulta kiinni työnantajan tarpeista. Henkilöstö taas odottaa uramallilta aitoa, säännönmukaista ja yhdenvertaista mahdol-

lisuutta edetä uralla, Sainio kertoo. Uramallin yhteys tenure trackiin, josta on tullut keskeinen rekrytointikanava professorin tehtäviin, jäi hänen mielestään perkaamatta riittävästi. Tenure track koetaan epätasa-arvoiseksi ja rajoitetuksi mahdollisuudeksi hakeutua professorin tehtäviin.

Myös Helsingissä lähdettiin aluksi määrittämään opetukseen liittyviä kriteereitä uramallissa etenemiselle. Keskustelu kääntyi kuitenkin nopeasti siihen, että malli ei saa syrjiä tutkimuspainotteisissa tehtävissä toimivia yliopistonlehtoreita.

”Myös ne, joilla on todella korkeat opetusmäärät ja jotka ehtivät tehdä tutkimusta vähän, tukivat sitä, että mallin pitää tukea opetuksen ja tutkimuksen yhteyttä. Tästä oltiin hyvin yksimielisiä, ja se on minusta ihailtavaa”, Sainio sanoo.

LISÄÄ KOKEMUKSIA ODOTETAAN

”Positiivisin puoli uramalleissa on ilman muuta se, että yliopistoissa tunnustetaan koulutuksen ja opetuksen rooli, että ne on otettu tutkija-ansioilla tapahtuvan etenemisen rinnalle meritoivaksi tekijäksi”, sanoo YLL:n puheenjohtaja **Santeri Palviainen**.

Uusien mallien toimivuutta hän ei vielä halua arvioida laajemmin, koska kokemuksia on toistaiseksi liian vähän. Palviaisen mielestä vanhemman tai johtavan yliopistonlehtorin pitäisi olla mahdollista edetä polullaan professoriksi asti, mutta vielä ei tiedetä, missä määrin se on käytännössä mahdollista.

”Ihan samoin kuin tenure trackin toimuudestaakaan ei tiedetä vielä tarpeeksi, vaikka se on hieman vanhempi järjestelmä.”

Palviainen kertoo olevansa huolissaan siitä, miten vanhemman ja johtavan yliopis-

tonlehtorin nimikkeet tulevat vaikuttamaan kaikkien lehtoreiden palkkaukseen. Käykö esimerkiksi niin, että yliopistojen palkkausjärjestelmän vaativuustaso 7 varataan vain vanhemmille ja johtaville yliopistonlehtoreille ja yliopistonlehtorit joutuvat tyytymään vaatitukseen 6?

”Sekään ei ole oikein, vaan palkkauksen täytyy seurata vaatikarttaa.”

OPETUSPAIN KASVAA

Yksi yliopistoista, joissa opettajilla ei vielä ole omaa uramallia, on Oulun yliopisto. Yliopisto kokosi syksyllä 2019 työryhmän selvittämään yliopistonlehtoreiden urakehitystä. Ryhmä keräsi tietoa muista yliopistoista ja kokoontui puolenkymmentä kertaa, mutta päätyi lopulta olemaan suosittelematta mitään mallia tai rakennetta, henkilöstöjohtaja **Jarmo Okkonen** kertoo.

”Keskustelu lähti kulminoitumaan siihen suuntaan, että erillisratkaisut tuntuivat päälle liimatuilta. Toinen toistuva teema oli se, että paras tapa vahvistaa lehtoreiden urakehitystä on vahvistaa heidän edellytyksiään tehdä tutkimusta”, Okkonen sanoo.

”Ryhmässä keskusteltiin paljon myös sii-

tä, että tessin kirjaus ’kaikki tutkivat ja kaikki opettavat’ on hyvä periaate. Ne, jotka kokevat opetuksen omakseen, voivat keskittyä siihen, mutta tämä ei saa silti johtaa siihen, ettei lehtoreilla ole mitään tietä professoriksi.”

Nyt Oulussa harkitaan, pitäisikö perustaa uusi työryhmä opettajien urakehitystä edistämään. Okkonen kertoo olevansa huolissaan hyvinvointikyselyistä, joiden mukaan opetus-painotteisissa tehtävissä työskentelevät näyttävät olevan tyytymättömpiä kuin muut yliopistolaiset.

”Vaikea sanoa, johtuuko se vain urakehitysnäkymistä vai mitä muuta siihen kuuluu.”

Opiskelijamäärät ovat kuitenkin kaikkialla kasvamassa, eikä lisärahoitusta ole luvassa ainakaan samassa suhteessa. Tämä tarkoittaa sitä, että opettajien mahdollisuudet tutkia eivät ole paranemassa, pikemminkin päinvastoin.

”Kyllä minulla on huoli siitä, kuinka me kykenemme huolehtimaan laadukkaasta tutkimukseen perustuvasta opetuksesta. Se edellyttää sitä, että meillä on tyytyväisiä, eteenpäin katsovia opetuspainotteisissa tehtävissä työskenteleviä ihmisiä. Jos he kokevat roolinsa paineiseksi, se tulee näkymään tuloksissa: siinä, miten hyvä on opiskella korkeakouluissa.”

SITTENKIN OIKEITA ASIOITA

Kati Kasasen työnkuva ei vanhemman yliopistonlehtorin tittelin myötä ole juuri muuttunut. Hän työskentelee parhaillaan kaksivuotisessa puolipäiväisessä verkko- ja monimuotopedagogiikan fasilitaattorin tehtävässä työmaanaan koko yliopisto. Hän on tyytyväinen työnkuvaansa, eikä ole kiinnostunut esimerkiksi professuurista tutkimusrahoitushakuineen.

”Olisi silti ollut hyvä, jos akateemisen ura-

”Etenemisen mahdollisuus on tärkeä tiedostaa ja levittää siitä tietoa. Jos en itse olisi ilmaissut kiinnostusta, en tiedä, olisinko tässä.”

polun vaihtoehdot olisivat olleet tiedossani jo varhemmin. Opetuspainotteisessa työssä eteneminen ja ansioituminen ei ole aina tunnut realistiselta näkymältä.”

Kasanen korostaa juuri oma-aloitteisuuden tärkeyttä uransa edistämisessä – nyt, kun se ainakin joissain yliopistoissa on opettajillekin mahdollista.

”Etenemisen mahdollisuus on tärkeä tiedostaa ja levittää siitä tietoa. Jos en itse olisi ilmaissut kiinnostusta, en tiedä, olisinko tässä.”

Vaatitason nousun ja nimikkeen myötä hänen palkkansakin nousi, mutta tärkeintä on ollut kokemus opetustyön arvostamisesta.

”Olen kommentoinut asiaa omalle yhtei-

sölleni, että nimityksellä on merkitystä minulle itselleni työssä jaksamisen ja jatkamisen takia”, Kasanen kertoo.

”Kokemus siitä, että olen sittenkin tehnyt oikeita asioita, on vahvistunut. Aiemmin olen tuntenut häpeääkin opetuspainotteisuudesta ja tutkimusajan riittämättömydestä. Sen takia tällä nimikkeellä on valtavan suuri merkitys juuri tässä kohtaa elämää ja työuraa.” ▲

Juttuun on haastateltu myös henkilöstöjohtaja Elina Kaunismäkeä Vaasan yliopistosta, henkilöstöjohtaja Riitta Silvennoista Aalto-yliopistosta ja erityisasiantuntija Hanna Tanskasta OAJ:sta.

Vaasassa käyttöön myös projektipolku

VAASAN YLIOPISTO otti viime syksynä käyttöön uuden uramallin, jossa akateemisilla työntekijöillä on vaihtoehtona tenure trackin ja opetuspainotteisen polun lisäksi projekti- ja tutkimuspainotteinen polku. Tällaista projektipainotteista polkua ei ole tiettävästi missään muualla Suomessa. Nimikkeet ovat projektitutkija, vanhempi tutkija ja tutkimusjohtaja.

”Ajattelumme lähtee siitä, että maailmankuvamme on nyt ja tulevaisuudessa niin moninainen, että opetuspolku ja professoriksi pätevöitymisen polku eivät riitä. Yliopiston tutkijoilta ja henkilökunnalta edellytetään niin paljon muuta tutkimustoimintaa hanketoiminnan ja ulkoisen tutkimusrahoituksen kautta”,

vararehtori **Minna Martikainen** kertoo.

Hanketoimintaa on tietysti ollut ennenkin, mutta hankkeissa on työskennelty yleensä määräaikaissa projektitoissa ulkoisella rahoituksella. Uudessa mallissa projektitutkijoillakin on mahdollisuus pysyvään työsuhteeseen.

”Tarkoitus on osoittaa, että henkilöihin sitoudutaan ja että tälläkin urapolulla on mahdollisuus edetä.”

Vaasan kolmelta akateemiselta urapolulta on myös mahdollista siirtyä toiselle sisäisen siirtymähaun kautta, jos kriteerit täyttyvät.

”Tutkija, joka ei etenisi tenure track-järjestelmän kautta, voi edetä hyvinkin meritoituneeseen tutkimustehtävään tätä kautta.”

Enemmän perhevapaita, vähemmän pätkätöitä

Lehden mennessä painoon 28.3. TES-neuvottelut olivat vielä kesken. Liittojen neuvottelijat kertoivat tunnelmista.

Tarja Niemelä
toiminnanjohtaja,
Professoriliitto, Jukon
yo-neuvottelukunnan pj

”NYT KUN SOPIMUSKAUTTA on jäljellä viikon verran, neuvottelu- tahti tiivistyy. Haluamme, että yliopistot ovat kilpailukykyisiä ja houkuttelevia työpaikkoja ja hyvän työelämän edelläkävijöitä. Opetus- ja tutkimushenkilöstöllä tulee olla enemmän aikaa tutki- miseen ja taiteelliseen toimin- taan. Ajamme yleiskorotuksia, jotta voimme turvata tasapainoi- sen palkkakehityksen kaikille henkilöstöryhmille. Yliopistolai- set ovat venyneet koko pande- mian ajan. Sotaa pakeneville tarjotaan opiskelu- ja työskente- lymahdollisuuksia yliopistoissa. TES-osapuolten tulisi ottaa mallia valtiosektorin neuvotte- lusapuolista ja näyttää vastuul- lisuutensa yliopistolaisten työ- ehdoista sovittaessa.”

Hanna Tanskanen
erityisasiantuntija, OAJ

”SYKSYN JA TALVEN TES/ VES-neuvottelupöydissä on ollut käsittelyssä perhevapaalain uudistus, jolla on vaikutuksia sopimuksiin. Yliopistopöydässä tavoitteenamme on yhtä suuri määrä palkallisia perhevapaita kummallekin vanhemmalle ja näiden sopimustekstien muutos sukupuolineutraaleiksi. Tavoite vastaa 1.8.2022 voimaan tulevaa lakiuudistusta. Perhevapaaui- distuksessa on kyse yhdenver- taista työelämää edistävästä muutoksesta, jolla tavoitellaan naisten työmarkkina-aseman parantamista ja tasapuolista vanhemmuutta. Yksityisen sek- torin tehdyissä työehtosopimuk- sissa perhevapaauiudistus ei toistaiseksi näy millään tavalla. Siksi yliopistoilla on hyvä mah- dollisuus erottautua perheystä- vällisenä työpaikkana.”

Mia Weckman
edunvalvontajohtaja,
Tieteentekijät

”MÄÄRÄAIKAISIA työsuhteita on yliopistoissa merkittävästi enemmän kuin muualla työelä- mässä. Pyrimme myös työehto- sopimuksen avulla alentamaan määräaikaisten työsuhteiden osuutta. Katsomme, että työn- antajan ja luottamusmiesten pitäisi paikallisesti tarkastella nykyistä enemmän määräaikai- suuksia. Työnantajahan tavoitte- lee muutoinkin paikallisia ratkai- suja monissa asioissa, joten yhteiset määräaikaistusarkaste- lut olisivat luonteva tapa perata määräaikaistuksia yhdessä. Myös etätöhyön liittyviä käytän- töjä tulisi kehittää ja kirjata ne työehtosopimukseen. Etätö on moderni tapa tehdä työtä, ja on varmistettava, että etätöhyön pelisäännöt ovat samat kaikille, joille etätö on mahdollista.”

KUVAT: MILLA TALASSALO / LEENA KOSKELA / SANNA KAESMAE

VEIKKO SOMERPURO / HELSINGIN YLIOPISTO

Perutaanko TKI-leikkaukset?

TIEDEYHTEISÖ ODOTTAA huhtikuun kehysriihestä vaihteeksi hyviä uutisia. Vuosi sitten hallitus kertoi säästösuunnitelmista, jotka tarkoittaisivat yli 120 miljoonan euron leikkausta Suomen Akatemian valtuuksiin jakaa tutkimusrahoitusta vuodesta 2023 alkaen. Tämä olisi ristiriidassa parlamentaarisen TKI-työryhmän esityksen kanssa. Siinä kaikki eduskuntapuolueet sitoutuivat kasvattamaan TKI-menoja neljään prosenttiin bkt:sta.

Maaliskuun puolessavälissä valtiovarainministeri **Annika Saa- rikko** (kesk.) kuitenkin kertoi, että valtiovarainministeriö tulee esittämään 300 miljoonan euron TKI-lisäystä ensi vuodelle.

NIMITYKSET

Leevi Mentula aloitti helmikuussa Professoriili- ton työsuhtepäällikkönä. Hän on koulutuksel- taan oikeustieteen kandidaatti. Mentula on työskennellyt aiemmin työmarkkinalakimiehe- nä Kuntatyönantajissa ja sitä ennen juristina Suomen Teatterit ry:ssä.

Leena Kurkinen aloitti maaliskuussa Profes- soriliiton viestintäpäällikkönä. Hän on koulu- tukseltaan valtiotieteiden ja kauppatieteiden maisteri. Hän on aiemmin työskennellyt mm. Medialiitossa, Veronmaksajain keskusliitossa ja useassa ministeriössä.

KUVAT: MILLA TALASSALO

VEIKKO SOMERPURO

HY muutti johtosääntöään

HELSINGIN YLIOPISTON yli- opistokollegio siirtyy tasakol- mikantaan. Aiemmin professo- reilla oli kollegiossa 20 jäsentä, opetus- ja tutkimus- sekä muulla henkilöstöllä yhteensä 15 jäsentä ja opiskelijoilla myös 15 jäsentä. Maaliskuussa alka- neella kollegiokaudella kaikilla kolmella ryhmällä on 16 edus- taja. Kyselyyn vastanneista 29:stä kollegion jäsenestä 23 kannatti muutosta, myös enemmistö professoreista.

Valtiolle uusi työehtosopimus

TYÖNTEKIJÖITÄ EDUSTAVAT Juko, Pro ja JHL sekä työnanta- jaa edustava Valtion työmark- kinalaitos pääsivät sopuun valtion virka- ja työehto- sopimuksesta. Kaikkien palkat nousevat kesäkuussa kaksi prosenttia. Vuoden 2023 koro- tuksista neuvotellaan jouluun mennessä. Neuvotteluissa saatiin parannuksia myös mm. toisen vanhemman palkallisiin perhevapaisiin.

Yhdistävän ja erottavan tulkki

Itsenäisyyttään vaalivia opettajiakin voi johtaa, mutta se vaatii usein tasapainoilua konkreettisen ongelmanratkaisun ja vaikean arvokeskustelun välillä, omaa työhyvinvointia unohtamatta. Koulutuksesta vastaava varajohtaja Sampo Mielityinen kertoo pedajohtajan työn ongelmista ja onnistumisista.

 SAMPO MIELITYINEN

Essee

Aloitin Itä-Suomen yliopiston oikeustieteiden laitoksen koulutuksesta vastaavana varajohtajana tammikuussa 2020. Kuvittelin tulleen vetämään hyvin rakennettua ja rauhallista opetussuunnitelmaprosessia, mutta minusta tulikin yhtäkkiä kriisiviestijä, digituki, verkkosiirtymän linjaaja ja laitoksen virallinen jokapaikanrauhhoittelija. Yhteishenki ja samassa veneessä olemisen tuntu ovat olleet pandemian aikana koetuksella.

Itä-Suomen yliopistolla on viime vuosina vahvistettu tiedekunta- ja laitosjohtamisen roolitusta. Lähes joka yksiköstä löytyy nyt koulutukseen keskittyvä johtaja, ja meillä on oma pedajohtajien verkostomme. Henkilöstön ja opiskelijoiden yhteenkuuluvuuden tukeminen on keskeinen pedajohtajan työn tavoite. Siihen liittyy monenlaisia haasteita.

TÖRMÄÄVIÄ TULKINTOJA

Yhteenkuuluvuus on ainakin ylpeyttä omasta yliopistosta tai yksiköstä, sujuvaa yhteisten tehtävien hoitamista ja hyvää tiedonkulkua. Edellyttääkö akateeminen yhteenkuuluvuus myös yhteistä näkemystä yliopiston arvoista ja tehtävistä?

Pedajohtajana kohtaan toistuvasti kollegoiden erilaiset tulkinnat yliopiston perustavista arvoista. Samaan tapaan kuin poliittiseen keskusteluun voidaan hakea tukea kertomalla, mitä ”minun Suomi” tekee, on yliopistolaisilla vahvoja tulkintoja oman yhteisönsä piirteistä ja arvoista.

Kun opettajat keskustelevat vaikkapa opetuksen ja tutkimuksen suhteesta tai opettamisen tavoista, saatamme kuulla argumentteja

vaikkapa siitä, ”mitä olen tullut yliopistolle tekemään” tai kuinka joku ”antaa aivan väärän kuvan yliopisto-opetuksesta”. Ja siinä missä toinen näkee tasa-arvoa tukevia arviointijärjestelyjä, toinen näkee alalle kelpaamattomien opettajien paapomista.

Tällaiset argumentit ovat kokijalleen tosia ja vahvoja, koska niissä ladataan koko instituutiolle tietyt arvot ja päämäärät. Samalla tilanne on yhteisen keskustelun rakentajalle vaikea pulma ratkaista: purkaako yksilöiden perustavia tulkintoja kollektiivistamme vai keskittyäkö käsillä olevaan konkreettiseen kysymykseen?

ARVOKESKUSTELUJA VAI KONKRETIAA?

Perustulkintojen purkaminen edellyttäisi keskustelun pysäyttämistä ja sanojen taustojen tunnustelua. Mitä tarkoitat, kun sanot noin? Tämä on selvästi sinulle tosi tärkeä asia – kerrotko minulle vähän laajemmin, miksi? Pedajohtajana on helppo löytää (teko)syytä olla pysähtymättä. Monesti kaikkien aika on kortilla.

Siinä missä toinen näkee tasa-arvoa tukevia arviointijärjestelyjä, toinen näkee alalle kelpaamattomien opettajien paapomista.

ja konkreettiset pulmat on kerta kaikkiaan ratkaistava: Kuinka ratkomme yksilöllisten järjestelyjen pulmat? Muutammeko valintaväyliä vai emme?

Sanojen taustalta voi myös avautua syvästi henkilökohtaisia näkemyksiä. Yliopistoyhteisö on erilaisten elämäntarinoiden, urakaarien sekä työ- ja opiskeluorientaatioiden kaleidoskooppi. Ylpeys ja ilo omasta työstä kumpuavat eri lähteistä. Kokoustilanteessa voi tuntua tahdittomalta laittaa ihmiset avaamaan näitä sitoumuksiaan puolipakolla. Lisäksi johtajatkin ovat erilaisia siinä, kulkevatko he konfliktin tunnistaessaan sitä kohti vai kiiruhtavatko ratkaisuun. Itse kartan konflikteja, enkä mielelläni pysähdy niiden kuumatukseen. Näin syntyy ratkaisuja, mutta samalla kollektiivisten perustulkintojen erot jäävät avaamatta ja niiden suhde ratkaisuun epämääräiseksi.

Autonominen yhteisö on tietenkin moniarvoinen ja -mielinen, enkä elättele kuvitelmia keskustelun yhtenäistävästä voimasta. Siitä huolimatta pedajohtamisen pysyväksi dilemmaksi jää tasapainottelu konkreettisten ratkaisujen hakemisen ja arvositoumusten jännitteitä avaavan keskustelun välillä. Kumpakaakaan ei voi täysin hylätä, eikä kipinöiden sinkoilu johda automaattisesti harmoniaan. Ratkaisut ovat yhden silmissä keinoja, ja toinen kärsii sanojen sivalluksista. Myös pedajohtajan oma työhyvinvointi vaatii muistuttelemaan itselleen, että asetelma ei ole hänen vikansa vaan heijastuma yliopiston kokonaisuudesta.

OMA OPETUS ON HERKKÄ ASIA

Dilemma konkreettisten ratkaisujen ja arvokeskustelun välillä nousee esiin siellä täällä opetuksen kehittämisen arjessa. Esimerkiksi

opetusvinkkien ja -käytäntöjen jakamiseen on helppo kannustaa, mutta tämä jää herkästi pelkäksi puheeksi.

Työ opettajankouluttajana ja pedajohtajana on saanut minut näkemään, kuinka herkästä asiasta puhumme. Omat toimintatavat ja aineistot saatetaan kokea hyvin yksityisiksi. Ehkä ollaan huolissaan toisten arvostelusta, ehkä ideoiden ”varastamisesta”. Ehkä ei ole luottamusta siihen, että omat valinnat tulevat nähdyksi oikein ja tulkituksi juuri itselle tärkeiden arvojen pohjalta.

Hyvien käytäntöjen jakaminen saatetaan myös kokea tilanteeksi, jossa pedagogiikan kehittämisestä erityisen innostuneet opettajat brassailevat kokeiluillaan. Kun kannustamme jakamaan ”hyviä käytäntöjä”, on aina tärkeä kysyä, keiden ja millaisia käytäntöjä silloin jaetaan ja kenelle. Avoimuus yhteen suuntaan voi luoda samalla muureja ja rajoja toisaalle.

Yksi tapa elää dilemman kanssa on rakentaa tietoisesti tilanteita ja prosesseja, joissa opettajat voivat kohdata käytäntöjensä ja tulkintojensa erot sekä pohtia mahdollisimman paineettomasti, mitä niistä ajattelevat. Olen toteuttanut vuosina 2020 ja 2021 oikeustieteen opettajille suunnattua yliopistopedagogista kurssia (2 op), jolle on osallistunut yli 50 opettajaa lukuisista Suomen korkeakouluista. Alakohtainen pedagoginen keskusteluprosessi on tärkeä paitsi osallistujien osaamisen kehittämisen myös heidän verkostojensa laajentamisen ja pedagogisten ajattelumallien kirjon avaamisen näkökulmista.

Pysähtyminen opettamisen ja oppimisen teemojen äärelle on aina myös mahdollisuus kuulla itselle vieraita ajatuksia. Minulle ei ole lopulta ensisijaista tietää, mitä yksittäiset

Yliopistoyhteisöstä on pidettävä huolta kokonaisuutena, eikä pedajohtajalla ole tarvetta saati mahdollisuutta valita henkilöstön ja opiskelijoiden välillä.

opettajat tai yliopistopedagogiselle kurssille osallistuvat tietyistä pedagogista teemoista tarkalleen ajattelevat. Tärkeämpää on luottamus siihen, että keskustelussa on mahdollisuus havahtua ja ajatella toisin. Siksi pidän hyvänä, että saman alan opettajilla on mahdollisuus puhua opettamisesta myös oman yksikkönsä normaalien prosessien – vaikkapa opetussuunnitelmatyön – ulkopuolella.

OPISKELIJOITA UNOHTAMATTA

Yliopistoyhteisöön kuuluvat myös opiskelijat. Pedajohtaja onkin myös opiskelijoiden yhteenkuuluvuuden tulkki ja tukija. Yliopistoyhteisöstä on pidettävä huolta kokonaisuutena, eikä pedajohtajalla ole tarvetta saati mahdollisuutta valita henkilöstön ja opiskelijoiden välillä. Myös opiskelijat kaipaavat toisinaan tukea toistensa löytämisessä, keskinäisen avun antamisessa ja vastaanottamisessa sekä heitä yhdistävien asioiden näkemisessä.

Laitoksellamme on muun muassa tuettu oikeustieteen opiskelijoiden omaehtoista opintopiiritoimintaa, esimerkiksi järjestämällä opintopiiriryhmien tapaamisia sekä niihin nivoutuvia työpajoja. Olen myös seurannut opiskelijoiden somekanavia ja tarpeen mukaan nostanut orastavia ristiriitoja yhteiseen keskusteluun ainejärjestöjen kanssa. Kyse on

arkisesta yhteydenpidosta opiskelijoihin sekä luottamuksellisen ja mutkattoman ilmapiirin luomisesta opetuksessa. Niiden turvin opiskelijat uskaltavat olla yhteydessä, jos tilanne sitä vaatii.

Pedajohtajan työ on siis sekä konkreettista ongelmanratkaisua että perusarvojen tunnistamista ja niiden jännitteiden sanoittamista – niin henkilökunnan kuin opiskelijoidenkin suuntaan. Työ kysyy myös itsetuntemusta. Minulle luontevinta on hakea harmoniaa ja yhteistä säveltä, mutta samalla myönnän auiliisti, että ne eivät automaattisesti kerro onnistuneesta johtamisesta tai tavoitteiden toteutumisesta. Myös pysähtyneisyydessä voi olla harmoniaa! Pedajohtaja kohtaa työssään väistämättä ristiriitaisia odotuksia ja palautetta. Siksi hänen oma työhyvinvointinsa vaatii rutkasti suhteellisuudentajua, itsemyyötätuntoa ja aikaa palautumiselle. ▲

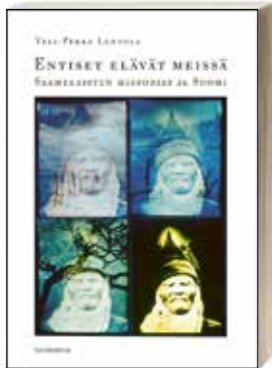
SAMPO MIELITYINEN on oikeustieteen tohtori ja yliopistonlehtori. Hän on toiminut Itä-Suomen yliopiston oikeustieteiden laitoksen opetuksesta vastaavana varajohtajana vuodesta 2020.

Tutkittua tietoa kevääseen

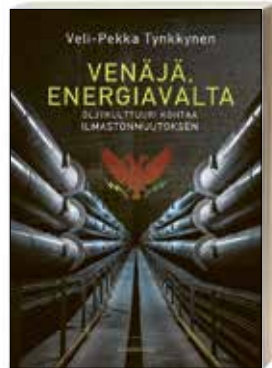
Tilaa uutuskirjat | kauppa.gaudeamus.fi

Anu Kantola & työryhmä
Kahdeksan kuplan Suomi
Suomalaiset ovat astuneet 2000-luvulla uuteen, entistä kovempaan maailmaan. Havahduttava uutuus kuvaa talouden murrosten silmässä elävien ihmisten kokemuksia itsestään ja yhteiskunnasta.

Veli-Pekka Lehtola
Entiset elävät meissä
Mättät ellet mis - entiset elävät meissä. Ajankohtaisessa teoksessa lähtökohtana on saamelaisten oma historia-tietoisuus ja menneisyyden läsnäolo nykypäivässä. Esiin pääsee saamelaisten elävä elämä, "meidän tarinat".

Veli-Pekka Tynkkynen
Venäjä, energiavalta
Energian ja vallan kytkös on Venäjälle kohtalonkysymys. Vaikka maa on täysin riippuvainen öljystä ja kaasusta, sillä olisi valtavine luonnonvaroineen kaikki edellytykset muuttua myös uusiutuvan energian suurvallaksi.

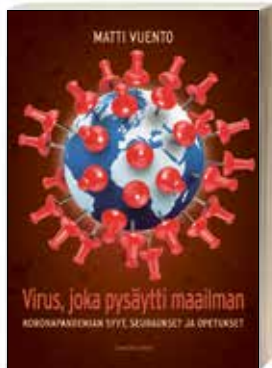
Antti Malinen & Tuomo Tamminen
Leikitäänkö?
Avaa koskettavasti, millaista oli suomalaislasten elämä 1900-luvun aikana kotona ja koulussa, kaveriporukoissa ja yksin. Lapsuudestaan kertovat avoimesti myös tunnetut henkilöt Tarja Halosesta Antti Holmaan.

Senja Laakso & Riikka Aro (toim.)
Planeetan kokoinen arki
Ilmastonmuutoksen ja luontokadon torjumisella on kiire. Miten jokapäiväinen elämä, sitä määrittävä politiikka sekä taustalla vaikuttavat ajattelutavat kytkeytyvät ympäristökriiseihin?

Markus Lammenranta
Johdatus tietopöpiin
Perusteos esittelee systemaattisesti erilaiset vastaukset keskeisiin tiedon luonnetta ja uskomisen oikeutusta koskeviin kysymyksiin. Mitä voimme tietää? Mitä meidän pitäisi uskoa ja miksi?

Matti Vuento
Virus, joka pysäytti maailman
Millainen virus SARS-CoV-2 on ja mitä se aiheuttaa ihmiskehossa? Teos tarkastelee pandemian syntyä ja etenemistä sekä kriisin erilaisia vaikutuksia Suomessa ja maailmalla.

Kati Kallinen & Henna Pirskanen
Lasten ja nuorten tutkimushaastattelu
Lasten ja nuorten haastattelu voi olla väylä ainutlaatuisen tietoon useilla tieteenalolla. Kattava uutuus tarjoaa käytännöllisiä ohjeita ja teoreettisempia näkökulmia aiheeseen.

Column

IULIIA BURDUN & OLEKSANDR KARASOV
Postdoctoral researchers,
Aalto University & University of Helsinki

Loss of life, loss of science

We write these lines on the eighteenth day of the war Russia has waged against Ukraine, supported by Belarus. Putin's army is bombing and shelling cities with major universities. Several buildings of our alma mater, V. N. Karazin Kharkiv National University, have already been destroyed by Russian missiles. Such actions mean suspended studies, lost or damaged equipment and, more importantly, loss of human life. As a result, decades of Ukrainian scientific development are being rolled back.

We express our sincere gratitude to the Finnish academic community for the support it has provided. There are already many ways Finland provides vital and cordially appreciated support; other acts of solidarity may complement them until Ukraine begins restoring research and educational capacity:

1) Creating new positions for postdocs and PhD students and fee waivers and scholarships for BSc/MSc students to sustain

Ukraine's human capital

2) Establishing new collaborations with Ukrainian peers to compensate for the loss of equipment and contact networks, and to spread the best European research practices

3) Engaging Ukrainian researchers in grant writing, e.g., for Horizon Europe projects, to get funding tailored to the needs of Ukrainian science

4) Refraining from any collaboration with Russian and Belarusian academic institutions as institutional responsibility for Russia's justification for war and for remaining silent in Belarus

5) Sharing information on donations to the Armed Forces of Ukraine, to humanitarian purposes, and to volunteer organizations such as Come Back Alive; regular donations are essential (further information on supporting Ukraine now: <https://war.ukraine.ua/>).

Ukraine is losing its sons and daughters for the sake of peace in Europe. Therefore, facilitating the integration of Ukrainian science into greater Europe by all means possible is more important than ever before. ▲

Decades of Ukrainian scientific development are being rolled back.

Miten yliopisto-demokratiaa voitaisiin parantaa?

TERHI HAUTAMÄKI

JONNE RENVALL

Yliopistoissa olisi kaikki mahdollisuudet kuulla henkilöstön ääntä. Käytännössä valta keskittyy harvoille, sanoo Tieteentekijöiden varapuheenjohtaja Sanni Tiitinen.

Aloitit viime vuonna Tieteentekijöiden varapuheenjohtajana ja olit mukana laatimassa yliopistodemokratiaa tukevia suosituksia. Miten yliopistolaisten ääni kuuluu?

”Yliopistoissa on loistavia areenoita, joiden kautta ääni voisi tulla kuuluviin. On yliopiston ja tiedekuntien demokraattiset toimielimet ja epävirallisia työryhmiä, toimikuntia ja kyselyitä.

Käytännössä on paljon petrattavaa siinä, että yliopistolaisten näkemyksillä olisi aidosti merkitystä päätöksenteossa. Suuntaus on se, että todellinen valta keskittyy harvoille johtajille demokraattisten elinten kustannuksella.”

Tuliko suositusten laadinnassa esiin jotain yllättävää?

”Itselleni oli yllättävää se, kuinka paljon moninaisuutta käytännöissä on. Yliopistoilla täytyy toki olla vapautta tehdä omannäköisiään ratkaisuja. Toisaalta ne voisivat oppia paljon toisiltaan.”

Miten yliopistodemokratiaa voitaisiin parantaa?

”Yksi keskeinen asia on rahoitusmalli. Tulostittareiden vahva painottaminen voi kaventaa liikkumatilaa yliopistojen päätöksenteossa. Rahoitukseen tarvittaisiin vakautta. Yliopistolakia tulee täsmentää niin, että varmistetaan vähimmäisehdot yliopistodemokratian rakenteille.

Jokainen yliopisto voi johtosääntöjen ja käytäntöjen tasolla tehdä paljon. Esimerkiksi kun vahvistetaan tiedekuntien edustuksellisten toimielinten roolia, varmistetaan, että valta on lähellä niitä ihmisiä, joita päätökset koskevat. Kun varmistetaan apurahatutkijoiden vaalioikeudet, parannetaan sitä, että yliopistodemokratia koskee kaikkia yliopistoyhteisön jäseniä.

Painottaisin myös eri elinten yhteistyön vahvistamista. Toimielinten sisäisessä ja niiden välisessä vuorovaikutuksessa lopulta näkyy, miten demokratia toteutuu – tai ei toteudu, jos yliopistoyhteisön päätöksentekoaikaa kohdellaan kumileimasimena. Yliopistoissa pitää edistää avoimuutta, yhteistyötä ja luottamusta.”

Mihin asioihin nyt keskityt Tieteentekijöissä?

”Edistän sitä, että yliopistodemokratiasuosituksia saadaan käyttöön paikalliselle tasolle. Toinen teema on tehdä vielä vahvemmin näkyväksi mahtavan monipuolista tieteentekijöiden yhteisöämme. Olen itse ammattikorkeakoulussa tutkimustyössä, mikä on tuonut näkökulmaa siihen, miten erilaisissa organisaatioissa tieteentekijät työtään tekevät.

Haluan vaikuttaa laajasti työhyvinvointiin. Tiedettä tehdään usein kutsumuksesta, mutta tulee varmistaa, ettei ihmisten tarvitse valita sen välillä, tekeekö tätä työtä vai viettääkö tasapainoista elämää.” ▲

0,1 %

Tohtoriopinnot aloittaneiden osuus niistä ruotsalaisista vuonna 1990 syntyneistä, joiden vanhemmilla ei ollut korkea-koulutusta.

KORKEAKOULUTETTUIEN VANHEMPIEN LAPSIEN OSUUS OLI 5,5 PROSENTTIA. LÄHDE: UNIVERSITY WORLD NEWS

Venäläiset tutkijat boikottiin?

TIEDEMAAILMASSA käydään parhaillaan keskustelua siitä, pitäisikö venäläisiä tutkijoita estää julkaisemasta kansainvälisissä tiedejulkaisuissa. Toistaiseksi tämän päätöksen on tehnyt melko harva julkaisu. Samaan aikaan Venäjä näyttää itsekin pyrkivän etäännyttämään tutkijoitaan kansainvälisestä tiedeyhteisöstä. Maa on mm. suunnitellut irtautuvansa tutkimuksen arvioinnissa kansainvälisistä viittaustietokannoista kuten Scopus ja Web of Science.

LÄHDE: NATURE

LEHTIKUVA / AFP

Ukrainalaiset tutkijat yrittävät suojella kokoelmiaan

UKRAINASSA USEIMPIEN IHMISTEN mielessä lieenee itsensä ja läheistensä turvallisuus, mutta Venäjän käynnistämän sodan varjossa tutkijat pyrkivät myös varjelemaan työnsä tuloksia. Eri puolilla maata tutkijat, tutkimuslaitokset ja museot pyrkivät kätkemään ja suojaamaan tutkimusnäytteitään ja kokoelmiaan. Esimerkiksi eläinten päakalloja on kääritty sanomalehtipaperiin ja muovipusseihin ja siirretty työntekijöiden koteihin.

Pelko on todellinen, sillä useat tiede- ja kulttuurilaitokset ovat jo vaurioituneet Venäjän pommituksissa. Esimerkiksi 1700-luvulla syntyneen valistusajattelijan Vasili N. Karazinin mukaan nimetty, vuonna 1804 perustettu Harkovan kansallinen yliopisto on kärsinyt sodassa pahasti. Esimerkiksi sen liikuntatieteiden laitoksen rakennus (kuvassa) tuhoutui maaliskuun 6. päivä.

Digitaalisessa muodossa olevaa dataa on siirretty palvelimille Ukrainan ulkopuolella. Tämäkään ei sotaa käyvässä maassa ole välttämättä helppoa, kun internet-yhteydet toimivat epäluotettavasti. Apua on saatu kansainväliseltä tiedeyhteisöltä, joka on käynnistänyt muun muassa Saving Ukrainian Cultural Heritage Online -kampanjan, joka pyrkii kopioimaan Ukrainan tiede- ja kulttuurilaitosten aineistoja turvassa oleville palvelimille muualla. Vaarana on, että Ukrainassa olevat palvelimet tuhoutuvat ja vievät mukanaan tutkimusaineistoja ja vuosikymmenten tai -satojen ajalta kansakunnan muistia.

LÄHDE: SCIENCE

Opiskelijoiden sukupuolijako tasapuolisin Afrikassa

NAISTEN osuus kaikista yliopisto-opiskelijoista on maailmanlaajuisesti 54 prosenttia, mutta johtavissa akateemisissa tehtävissä toimivista yliopistolaisista naisia on vain 36 prosenttia. Näin kertoo Unescon ja Times Higher Education -julkaisun Gender Equality -raportti.

Raportissa on tarkasteltu yliopistojen toimintaa YK:n kestävä kehityksen tavoitteen numero 5 kautta: "saa-vuttaa sukupuolten välinen tasa-arvo sekä vahvistaa naisten ja tyttöjen oikeuksia ja mahdollisuuksia". Mittareina on ollut esimerkiksi naisten osuus opiskelijoista, yliopistojen johtajista ja tutkimusjulkaisujen kirjoittajista.

Naisten osuus lääketieteiden, taiteiden sekä humanististen ja yhteiskuntatieteiden opiskelijoista oli kaikissa maanosissa noin 60 prosenttia. Tekniikassa ja luonnontieteissä osuus oli vastaavasti lähes kaikkialla noin 40 prosenttia. Tasaisin sukupuolijakauma eri tieteenaloilla oli Afrikassa, missä tekniikan ja luonnontieteiden opiskelijoista 47 prosenttia oli naisia. Yksittäisistä maista yli 50 prosentin osuuden pääsivät Thaimaa, Iran ja Uzbekistan.

Sukupuolten välisen tasa-arvon toteutuminen eri maiden yliopistoissa (maksimipistemäärä 100)

Australia	71,4
Britannia	62
Kanada	61,7
Espanja	58,2
USA	58,2
Italia	54,2
Portugali	54,1
Malesia	53,4
Chile	51,8
Indonesia	47,6
Brasilia	47,4
Thaimaa	45,7
Meksiko	44,8
Turkki	42,5
Pakistan	40,2
Intia	42,5
Venäjä	39,4
Ranska	39
Kolumbia	38,9
Egypti	38,5
Taiwan	38,1
Iran	34,4
Ukraina	33,2
Uzbekistan	31,4
Irak	27
Japani	25,2

MUKANA TAULUKOSSA JA JULKAISUN MAAKOHTAISESSA VERTAILUSSA OVAT VAIN NE 26 MAATA, JOISSA VÄHINTÄÄN 10 ORGANISAATIOA VASTASI SUKUPUOLTEN TASA-ARVOA KÄSITTELEVIIN KYSYMYKSIIN. TÄSTÄ SYYSTÄ ESIMERKIKSI SUOMI JA RUOTSI EIVÄT OLE VERTAILUSSA MUKANA.

ISTOCK

Opiskelijat eivät pääse Kiinaan

490 000 ulkomaista opiskelijaa odottaa yhtä pääsevänsä Kiinaan jatkamaan opintojaan. Kiina on sulkenut rajansa tiukasti koronapandemian takia, eikä ole vielä kertonut suunnitelmistaan kampustensa avaamisesta ulkomaalaisille muutamia poikkeuksia lukuunottamatta. Joskut opiskelijat ovat odottaneet opiskelumaan pääsyä jo kaksi vuotta. LÄHDE: TIMES HIGHER EDUCATION

"WE BELIEVE that divestment—the systematic elimination of financial dependency on Chinese companies and proxies of the Chinese state—will reduce the incentive for universities to take the side of the oppressor and instead [help them] be moral leaders for their communities and for the country as a whole."

JOHN METZ, INSIDEHIGHERED.COM, 18.3.

► Paula Eerola pohti nuorena lähtevänsä opiskelemaan poliittista historiaa, mutta fysiikka vei voiton.

Henkilö

Ennakoitavaa ja ennalta-arvattavaa

Hiukkasfyysikkona Paula Eerola tottui sietämään epätarkkuutta. Suomen Akatemian asioista uusi pääjohtaja puhuu varovaisesti, mutta tarkasti.

JUHA MERIMAA

VEIKKO SOMERPURO

Haastattelua tehtäessä Paula Eerola on ollut Suomen Akatemian pääjohtaja yksitoista päivää. Niistäkin suurin osa on kulunut etätöissä. Pääjohtajan huoneessa hän on vasta neljättä työpäivää.

Tietokoneiden käyttöönotto on kesken ja kännyköitäkin on useampi. Mutta onhan tässä ollut muutakin. Koronapandemia on sulkenut kampuksia ja hidastanut tutkimustyötä pian kaksi vuotta. Veikkausvoittovarojen hupeneminen ja koronan kriisiyttämät budjetti-kehukset uhkaavat leikata Akatemian rahoituksesta ensi vuodelle 150 miljoonaa euroa.

Ja vain neljä päivää ennen maaliskuun alussa alkanutta pääjohtajakautta Venäjä hyökkäsi Ukrainaan tuoden sodan ja pakotteet eurooppalaiseen tutkimusyhteisöön.

”Tutkijoiden tilanne sekä Ukrainassa että Venäjällä on karmea”, Eerola toteaa.

”Aiemmin Suomesta on tehty paljon yhteistyötä venäläisten tutkijoiden kanssa. Koska heidän rahoituksensa tulee kuitenkin valtiollisista lähteistä, estävät pakotteet yhteistyön, riippumatta tutkijoiden näkemyksistä. Tämä on vaikea ongelma, johon en näe helppoa ratkaisua.”

Rahoituspuolesta on sentään jo ehditty lobbaamaankin. Haastatteluviikon tiistaina Eerola oli ollut tapaamassa kansanedustaja Matias Mäkystä (sd.), joka veti parlamentaarista TKI-työryhmää. Ryhmän yksimielinen näkemys oli, että tutkimusrahoitus pitäisi saada neljän prosentin tasolle suhteessa bruttokansantuotteeseen.

”Yritämme saada päättäjät ymmärtä-

Paula Eerola, pääjohtaja

Syntynyt: Joensuussa vuonna 1962.

Perhe: Aikuinen poika.

Työ: Suomen Akatemian pääjohtaja maaliskuusta 2022. Helsingin yliopiston vararehtorina 2018–2022. Kokeellisen hiukkasfysiikan professori Helsingin yliopistossa vuodesta 2008.

Harrastukset: Harrastaa suunnistusta, sienestystä ja musiikkia.

mään, miten leikkaukset toimivat koko tavoitetta vastaan.”

TUTKIJASTA TUTKIMUKSEN JOHTOON

Sillanrakennukseen pyrkivä lähestymistapa ei yllätä Eerolaa tuntevia. Kokeellisen hiukkasfysiikan professoria kuvaillaan tausta-

haastatteluissa yhteistyöhakuiseksi mutta määrätietoiseksi.

”Hiukkasfysiikan hankkeet ovat isoja ja kalliita, tuhansien tutkijoiden ja miljoonabudjettien kansainvälisiä hankkeita. Jos joku tuntee kansainvälisen tiederahoituksen kuviot ja instrumentit, se on Paula”, toteaa eräs fyysikkokollega.

Eerola itse kertoo siirtyneensä tutkimuksesta tutkimusjohtamiseen vähitellen. Hän on toiminut Helsingin fysiikan instituutin johtajana ja matemaattis-luonnontieteellisen tiedekunnan dekaanina ennen valintaansa Helsingin yliopiston tutkimuksesta vastaavaksi vararehtoriksi.

Siirtymisessä Akatemiaan ei ollut Eerolasta mitään erikoista.

”Paikka tuli auki ja minua kannustettiin hakemaan. Nähdäkseni tämä oli ihan luontevaa urakehitystä.”

”Jos joku tuntee kansainvälisen tiederahoituksen kuviot ja instrumentit, se on Paula.”

Vuosina 2013–2017 Eerola toimi Akatemian luonnontieteiden ja tekniikan tutkimuksen toimikunnan puheenjohtajana.

”On kiva päästä takaisin taloon.”

EI EGOILUA

Millaisen pääjohtajan Akatemia sitten saa? Eerola asettelee sanojaan varoen eikä halua tehdä suuria linjauksia tai julistuksia.

”Kun puhutaan tieteen tekemisestä ja rahoittamisesta, ennalta-arvattavuus ja ennakoitavuus ovat minusta keskeisiä arvoja. Ei olisi asiallista, jos uusi johtaja toisi mukanaan uudet käytännöt. Ei tämä ole paikka egoilulle.”

Heti perään Eerola kuitenkin korostaa, ettei usko Akatemian toimivan kaikilta osin ihanteellisesti. Hän viittaa juuri ennen aloittamistaan julkaistuun kansainväliseen arvioon Akatemian toiminnasta. Positiivisessa arviossa oli myös kehityskohtia, etenkin eri rahoitusinstrumenttien kokonaisuudessa.

Eerola kertoo, että instrumentit otetaan tarkasteluun kokonaisuutena.

”Tiedossa on, että nuoren tutkijapolven rahoitusmuodot kaipaavat uudistusta. Uskon silti, että parempaan päästään, kun katsotaan kokonaisuutta kerralla.”

Myös kansainvälistyminen ja suuremmat tutkimuskokonaisuudet ovat Eerolan näkemysessä tutkimuksen tulevaisuutta.

”Luonnontieteissä näin on ollut jo pitkään, mutta uskon kansainvälisen yhteistyön laajenevan datan myötä yhä enemmän myös ihmistieteiden puolelle.”

40 VUOTTA CERNIÄ

Eerolan väitöskirja-aikainen, kylmä työhuone Siltavuorenpenkereellä näkyy nykyisen huo-

neen ikkunasta, mutta väitöksen jälkeen hän on ollut pitkään maailmalla. Ruotsin Lundissa hän toimi professorina kahdeksan vuotta.

Eerolalla on myös pitkä, liki 40 vuoden suhde Euroopan hiukkasfysiikan tutkimuskeskukseen CERNiin, jonne hän saapui ensimmäistä kertaa nuorena opiskelijana 1984.

Tällä hetkellä hän istuu keskuksen hallintoneuvostossa. Uudempien, vuonna 2010 aloitettujen uusien kokeiden suunnittelussa on hyödynnetty myös Eerolan omaa tutkimusta alkeishiukkasten symmetriasta.

”Kokeellinen fysiikka on siinä mielessä opettavaa, että siinä täytyy oppia sietämään epävarmuutta. Emme voi tietää asioita mieltä valtaisen tarkasti.”

Tämä sopii Eerolasta säännöksi elämään muutenkin. Itse hän ei enää ehdi tutkia. Viimeinen ohjattava tohtoriopiskelija valmistui viime vuonna, eikä uusien ottaminen olisi hänestä reilua heitä kohtaan. Ihan kokonaan hän ei silti ole fysiikasta luopunut.

”Kuulun Particle Data Book -tietokannan ylläpitäjiin. Muutaman kerran vuodessa käymme läpi uudet tulokset liittyen b-kvarkkeihin. Se on kivaa.”

KUN RASTI EI LÖYDY

Mitä Eerola tekee työnsä ulkopuolella? Hupilukemiseen hän valittaa jäävän vähän energiaa, mutta ruotsalaisiin dekkareihin hän tarttuu pitääkseen kielitaitoaan yllä.

Hieman erikoisempi harrastus on vasta muutama vuosi sitten löydetty suunnistus.

”En juokse, vaan kävelen metsässä, mielellusti kaverin kanssa. Rastien etsiminen on sopivan haastavaa – se on kamala tunne, kun sitä rastia ei näy missään.” ▲

Puolet yliopistosta

Tutkimus ja opetus ovat yliopistojen päätehtäviä, mutta mikä on yliopiston asiantuntijahenkilöstön paikka muuttuvassa yliopistossa?

MIKKO PELTTARI

VEIKKO SOMERPURO

► Digitaalisen viestinnän asiantuntija Tuomo Aalto on työskennellyt Helsingin yliopistossa 34 vuotta.

Vuonna 2016 Tuomo Aalto oli työskennellyt Helsingin yliopiston amanuenssina kasvatus- ja käytäytymistieteellisessä 20 vuotta.

”Taisi olla kuukautta vaille. Sitä ennen ehdin olla assistenttina laitoksella, opintoneuvojana ja harjoittelijana yliopiston neuvonassa”, Aalto muistelee.

Opintoneuvojaksi hän lähti kesken kasvatustieteen opintojen. Gradu valmistui myöhemmin työn ohessa, mutta yliopistolta Aalto ei koskaan lähtenyt. Ei tullut tutkijaa vaan ”akateeminen sekatyömies”.

”Koko yliopistourallani tämä viimeisin vuoden 2016 muutos oli suurin”, sanoo nykyisin digitaalisen viestinnän asiantuntijana työskentelevä Aalto.

Tuolloin Helsingin yliopistossa uudistettiin

koko palveluorganisaatio. Siinä kampusten ja tiedekuntien hallintoväki koottiin yliopiston yhteisiin palveluihin. Mullistuksia oli tuoloin muuallakin, ja Helsingissä käytiin Juha Sipilän hallituksen koulutusleikkauksien liikkeellepanemat yt-neuvottelut. Uusi maistui karvaalta, kun lähes 400 yliopistolaista irtisanoittiin, ensin osa hallinto henkilöstöä.

NÄKYMÄTÖN JOUKKO

Tuomo Aalto on yksi isosta porukasta. Tuki henkilöstöä on liki puolet Suomen yliopistojen henkilöstöstä, noin 13 000. Se on hitusen enemmän kuin Suomen Puolustusvoimien palkkalistoilla on sotilaita ja siviilejä.

Terminologiakin on kirjavaa: Suomessa tavataan puhua usein hallinto henkilöstöstä, vaikka kaikki työ ei ole ”hallintoa”. Puhutaan

tukihenkilöstöstä tai asiantuntijahenkilöstöstä, ja tarkoitetaan sitä porukkaa, joka ei tutki tai opeta. Tilastoissa he kulkevat usein tympästi nimellä ”muu henkilöstö”.

Yliopistojen henkilöstö kasvoi viime vuosikymmenillä lähinnä projektitutkijoiden ja hallinto henkilöstön myötä. Asiantuntijahenkilöstön kohdalla trendi on kääntynyt, kun tukihenkilöstöä on irtisanoitettu Helsingin lisäksi ainakin Lapin ja Tampereen yliopistoissa. Kärjekkäimmillään on puhuttu ikään kuin hallinto leikkauksille olisi ollut jo aikakin.

”Hallintotieteilijän korvaan aina särähtää, kun puhutaan paisuneesta hallinnosta”, sanoo yliopistonlehtori Elias Pekkola.

Korkeakouluhallinnon tutkimusyksikköä Tampereen yliopistossa johtava Pekkola näkee, että puhe hallinnosta on usein

tietämätöntä ja ristiriitaista. Esimerkiksi opiskelijamäärän kasvaessa lisääntynyt hallinto henkilökunta mahdollisti koulutuksen, vaikka professorien määrä ei kasvanutkaan.

”Vuosikymmeniä on ajateltu, että julkis hallinnosta joutaa leikata. Samalla ollaan huolissaan siitä, kuinka hallintotehtävät valuvat lääkärin, opettajien ja tutkijoiden kontolle. Ei nähdä kokonaisuutta”, Pekkola sanoo.

KESKITTÄÄ VAI HAJAUTTAA

Tuomo Aallon työtehtävät ovat olleet vuosien varrella monenmoiset. Koulutussuunnittelun ja yksikön aputehtävien lisäksi assistentin ja amanuenssin tehtäviin kertyi yhä enemmän viestintä- ja atk-töitä jo 1990-luvulla. Aalto kehitti verkkosivuja ja taittoi toistasataa väitöskirjaa. Siitä näkökulmasta viime aikojen

Yhteisöistä häviää ”muisti” keskittämisten myötä. Ei ole jakamisen paikkoja eikä amanuenssien kaltaisia yleishenkilöitä, jotka pitävät käytännöistä ja jatkuvuudesta huolta.

keskittämisessä on ollut myös paljon hyvää.

”Muistan kun meillä vuosituhannen taitteessa oli tiedekunnassa 13 erilaista verkkotietosivua. Siinä ei ollut mitään järkeä”, Aalto miettii.

Elias Pekkolan mukaan keskittämisen ja hajauttamisen heiluriliike on ollut tyypillistä yliopistoissa ja viime vuosina trendi on ollut keskittämisen suuntaan.

”Mitään ideaalimallia ei ole. Keskittämisessä ja hajauttamisessa on omat etunsa ja haittansa. Eri aikoina sitten halutaan eri asioita, ja tätä tapahtuu kaikilla hallinnonaloilla”, Pekkola sanoo.

MUUTTUVA HALLINTOTYÖ

Amanuenssiajan työtehtävistä Aallolta on jäänyt pois oman yksikön juoksevia hommia, tärkeimpänä koulutussuunnittelutehtävät. Viestintä on muutenkin viime vuosina korostunut, kun yliopistojen kolmannesta tehtävästä on tullut entistä tärkeämpi. Uuden yliopistolain myötä myös varainhankinnasta tuli nopeasti iso osa hallintotyötä.

Viestintätyön lisäksi keskittäminen on tuonut muassaan lisää johtamispestejä. Johtaminen on ammattimaistunut, ja akateemisestakin johtamistyöstä on tullut täyspäiväisempää. Lisäksi on syntynyt aivan uusia työnkuvia, vaativia asiantuntijatehtäviä kuten *grant writereita* tai yhteiskuntasuhdevastaavia. Niitä ei niinkään luo yliopiston johto vaan pikemminkin ministeriöt ja muu yhteiskunta vaatimuksillaan. Työtehtävät voivat

muistuttaa akateemista työtä, ja tekijöistään moni on tohtori.

”Yliopistohallinnon työtehtäviä tunnetaan huonosti. Viime vuosina on syntynyt valtava kirjo sellaisia tehtäviä, joita ei ole ollut, ja iso osa näistä tehdään ei-akateemisissa pesteissä”, sanoo koulutuspäällikkö Outi Irjala Turun yliopistosta.

KADONNEET TYÖT

Kaiken muutoksen keskellä on yllättävän vähän tutkittu sitä, kenelle amanuenssien ja muiden laitosten työmyyrien tehtävät ovat menneet. Monia hallinto- ja tukitehtäviä on kadonnut. Useat yliopistot ovat ulkoistaneet siivous- ja ruokapalveluita, samoin esimerkiksi palkanlaskentaa.

”Sitten on kadonnut suorittavaa sihteerityötä, jota on korvattu digitaalisilla järjestelmillä”, Outi Irjala sanoo.

Digitalisaation myötä tutkijoille on kasautunut paljon töitä, joille ennen oli tekijänsä.

Vielä vähemmän on puhuttu uuden yliopistolain mukana muuttuneista vastuista, kun virkasuhteista tehtiin työsuhteita. Irjala sanoo, että yliopistohallinnossa ei kouluteta työntekijöitä riittävästi työhön liittyvistä vastuista.

”Kun tulin aikoinani virkasuhteeseen, perehdytys ja koulutus oli todella perusteellista. Virkamieslaki ja menettelyt ja hallinnon laadun varmistaminen olivat kuitenkin virkahenkilön vastuulla”, Irjala sanoo.

Nykyisin tuo vastuu yhdenvertaisuudesta ja hyvästä hallinnosta työsuhteessa uhkaa hä-

märtyä, kun ihmisiä rekrytoidaan kuin mihin tahansa työhön.

”Tässä työssä kuitenkin puututaan perusoikeuksiin: valitaan opiskelijat, annetaan tutkintoja tietyin perustein ja niin edespäin”, Irjala pohtii.

YHTEISÖN MERKITYS

Nyt Tuomo Aallolla on uraa takana Helsingin yliopistossa 34 vuotta. 30-vuotismitali tuli postissa kaksi vuotta myöhässä, pandemian takia ruskeassa kirjekuoressa. Hänen uransa on jälkikäteen katsottuna mennyt mukavasti, vaikka uusiin tehtäviin hän on lähinnä ajautunut. Hän on sitä yliopistohallinnon polvea, jolla on yhteys yliopistoon, jolla on kasvot.

”Suurin suru on siitä, että hallintoväki reittiin irti yhteisöistä”, Aalto sanoo.

Hän näkee työssään, kuinka nuoremmille

kollegoille ei synny juuri minkäänlaisia kontakteja tutkijoihin ja dekaaneihin. Yhteydet käyvät kasvottomiksi. Vastuuhenkilöiden sijaan yliopistopalveluiden yhteystiedoissa näkyy geneerisiä sähköpostiosoitteita tyyliin ”viestintä@yliopisto.fi”.

Elias Pekkola tunnistaa ilmiön, jossa yhteisöistä häviää ”muisti” keskittämisten myötä. Ei ole jakamisen paikkoja eikä amanuenssien kaltaisia yleishenkilöitä, jotka pitävät käytännöistä ja jatkuvuudesta huolta.

Pekkola ja Outi Irjala ovat yhtä mieltä siitä, että hallintohenkilöstön roolista muuttuvassa yliopistossa tarvitaan lisää tutkimusta. Hallintohenkilöstöä on tutkittu epäsuorasti, osana organisaatiota, rahoitusta ja sitä, miten hallinto vaikuttaa akateemiseen työhön. Tampereen yliopistossa on kuitenkin nyt valmisteilla hallintohenkilöstöä suoraan tutkiva väitöskirja. ▲

”Sietämätöntä”

TEOLOGI JAANA HALLAMAA on toiminut Helsingin yliopiston sosiaali- ja yhteiskuntatieteiden professorina vuodesta 2001, tutkimusyhteisössä aimo tovin pidempäänkin.

Hänen näkökulmastaan yliopistotyössä on otettu lukuisia askelia huonompaan. Aiemmin yksikkönsä johtajana toiminut Hallamaa kaipaa kadonnutta yhteisöä.

”Aiemmin väitöskirjatutkijat, hallinto, tutkijat ja opiskelijat olivat samaa porukkaa. Ennen tavattiin toisia ja ihmiset tiesivät, kuka on mistäkin vastuussa.”

Hallamaa tunnistaa digitalisaation ja suorittavien työnkuvien katoamisen oheisvahingot.

”Esimerkiksi Sisu-opintotietojärjestelmässä en ole onnistunut hoitamaan yhtään asiaa. On lähemmäs 30 järjestelmää, jotka toimivat eri logiikoilla. Se on sietämätöntä”, Hallamaa puuskahtaa.

Professoriliiton valtuuston puheenjohtajana toimiva Hallamaa on huolissaan sekä professorien työn hankaloitumisesta että kasvavasta epäluottamuksesta.

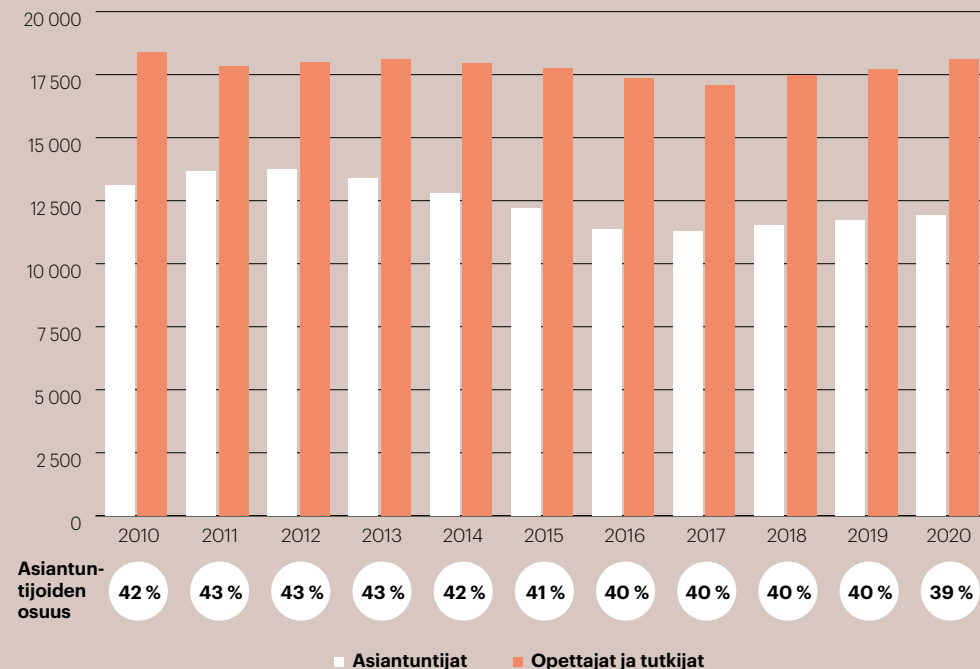
”Tämä epäluottamus ei ole hallinto- ja akateemisen henkilöstön välistä, vaan se valuu ylhäältä ministeriöstä, tulostavoitteista, kehittämisvimmasta ja indikaattoreista yliopiston johdon kautta alas”, Hallamaa sanoo.

Tärkeitä taustavoimat: yliopistojen asiantuntijat

Hallinnon koosta kiistellään, mutta ilman eri alojen asiantuntijahenkilöstöä ei tutkimus ja opetukseen pyörisi. Tilastoissa heidät tunnetaan ”muuna henkilöstönä”. Viime vuosina joukkoon on tullut uudenlaisia nimikkeitä kuten grant writereita, datamanagereita ja digijohtajia.

Asiantuntijoiden, opettajien ja tutkijoiden määrällinen kehitys

Uuden yliopistolain jälkeen asiantuntijahenkilöstön määrä kasvoi, mutta opettajien ja tutkijoiden määrä laski. Vuonna 2013 alkoi kuitenkin lasku, jota jyrkensivät rahoitusleikkaukset vuonna 2015.

Eri alojen asiantuntijoita

Vuosien 2010 ja 2020 välillä eniten on tippunut huoltohenkilöstön osuus asiantuntijoista (5,9 > 2,6 %). Myös kirjastohenkilöstön osuus on pienentynyt (7,5 > 6,3%). Osaltaan osuuksiin ovat voineet vaikuttaa palveluiden ulkoistukset sekä muutokset tilastoinnissa.

Asiantuntijoiden jakautuminen eri tehtäviin (2020)

Asiantuntijahenkilöstön määrissä tapahtuneet muutokset

Vuonna 2010 yliopistoissa oli 71 asiantuntijaa 100 opettajaa ja tutkijaa kohden, vuonna 2020 enää 65.

1 Henkilötyövuosia vuonna 2020

2 Muutos (%) 2010–2020

3 Asiantuntijaa/100 opettajaa ja tutkijaa

4 Muutos (%) 2010–2020

	1	2	3	4
Taideyliopisto	328	27 %	78	0 %
Hanken	112	18 %	69	-8 %
LUT-yliopisto	306	13 %	53	18 %
Vaasan yliopisto	202	10 %	68	-8 %
Aalto-yliopisto	1616	3 %	62	24 %
Jyväskylän yliopisto	883	-3 %	56	-13 %
Oulun yliopisto	1055	-9 %	59	-17 %
Tampereen yliopisto	1435	-10 %	67	1 %
Turun yliopisto	1231	-12 %	66	-19 %
Lapin yliopisto	246	-14 %	85	-15 %
Helsingin yliopisto	3053	-17 %	73	-14 %
Åbo Akademi	429	-19 %	70	-1 %
Itä-Suomen yliopisto	869	-25 %	55	-33 %
Yliopistot yhteensä	11 765	-10 %	65	-8 %

Hallinto meillä ja maailmalla

Kansainvälinen vertailu on vaikeaa, koska korkeakoulujen välillä on suuria eroja paitsi toiminnassa ja tieteenaloissa myös tilastoinnissa. Vertailussa on vaikeutensa jo Suomenkin sisällä: Vipunen-tietokannan mukaan esimerkiksi LUT-yliopiston asiantuntijahenkilöstön määrä olisi noussut 2010-luvulla 64 prosenttia. Tämä johtuu kuitenkin yliopiston omistamalle LAB-ammattikorkeakoululle tuotetuista tukipalveluista ja muutoksista tilastoinnissa. Aiemmin tutkimusapulaiset laskettiin tutkimushenkilöstöön, nyt asiantuntijoihin. Todellinen lisäys asiantuntijahenkilöstön henkilötyövuosissa LUTissa vain 13 prosenttia. Vastaavia muutoksia on voinut tapahtua myös muissa yliopistoissa.

Asiantuntijoiden osuus henkilöstöstä eräissä ulkomaisissa yliopistoissa (2020)

Harvardin yliopisto	73 %
Oxfordin yliopisto	53 %
MIT-yliopisto	45 %
Osloin yliopisto	43 %
Kööpenhaminan yliopisto	43 %
Amsterdamin yliopisto	42 %
Göteborgin yliopisto	37 %
Wienin yliopisto	30 %
Suomen yo:t keskimäärin	39 %

(Harvardin luku vuodelta 2021, MIT 2022)

Ei työsuhdetta, mistä rahoitusta?

Useissa kansainvälisissä rahoitushauissa vaaditaan työsuhde. Ei-työsuhteisen tutkijan asema on hankala, ja pahimmassa tapauksessa hän voi jäädä hankkeesta kokonaan rannalle.

✍ TERHI HAUTAMÄKI 📷 AMPARO ESPAÑA

Eeva Houtbeckers tutkii etnografisesti kasvutalouden jälkeistä työtä Suomessa, globaalissa pohjoisessa. Hän on vierailevana tutkijatohtorina Aalto-yliopiston muotoilun laitoksella.

Kun kaksi ruotsalaista kollegaa pyysi Houtbeckersiä hankkeeseen, jonka rahoitusta haettiin Pohjoismaiselta kulttuurirahastolta, hän törmäsi ongelmaan. Rahasto edellytti työsuhdetta yliopistoon. Houtbeckers työskentelee kahden säätiön apurahalla, eli hänellä ei ole työsuhdetta.

Houtbeckersin oli mahdollista hakea rahoitusta, jos hän löytäisi hakijaksi työsuhteisen vastuullisen johtajan, *principal*

investigatorin eli PI:n, joka ei kuitenkaan välttämättä käytännössä tekisi tutkimusta. Eikä siinä kaikki: jos rahoitus tulisi, työpaikka hankkeessa ei olisi itsestäänselvästi hänen, vaan yliopisto saattaisi rekrytoida siihen jonkun muun.

”Tuntui moraalisesti epäilyttävältä, että yliopisto pistäisi työpaikan avoimeen hakuun. Onneksi yliopistolla on suhtauduttu huoliini vakavasti”, Houtbeckers sanoo.

ONNEKSI YLIOPISTO YMMÄRSI

Houtbeckers kertoo neuvotelleensa hyvässä hengessä yliopiston kanssa. Hän sai mukaan teemasta aidosti innostuneen vastuullisen

►Eeva Houtbeckers tutkii työtä palkkatyötä moninaisempana kokonaisuutena. Etnografisessa tutkimuksessa näkökulma on henkilöiden, jotka yrittävät työssään huomioida ekososiaaliset kriisit.

”Miten yliopistot saavat ihmiset hakemaan kilpailtua rahoitusta, koska he, joilla on PI:n status, eivät ehdi hakea niin paljon kuin tarve olisi?”

tutkijan, ja yliopisto lupasi, että tutkijan paikka olisi hänen, jos haussa onnistaisi.

Houtbeckers ymmärtää hyvin, että yliopistolla ei ole kannustimia ottaa huolekseen mitä tahansa hankkeita.

”Ymmärrän, että yliopistot ovat puun ja kuoren välissä, koska niiden pitää pyrkiä noudattamaan avointa rekrytointia. Mutta miten yliopistot saavat ihmiset hakemaan kilpailtua rahoitusta, koska he, joilla on PI:n status, eivät ehdi hakea niin paljon kuin tarve olisi.”

Vaikka Houtbeckersille nuorena tutkijana ongelma tuli eteen ensi kertaa, kollegoille aihe on tuttu. Hän kuuli, että joillakin on suullisia sopimuksia siitä, että työsuhde tulee heille, jos rahoitus osuu kohdalle. Toisilla ei ollut siitä varmuutta. Kollegat kuvasivat, miten vastuullisen johtajan asemassa olevia pitää etsiä tai kiltisti odottaa omaa vuoroa, jos ainoa mahdollinen PI on jo kiinni hankkeissa.

Eräs nimettömänä esiintyvä tutkija eri yliopistosta on kokenut ongelmia määräaikaissena työntekijänä. Hän työskentelee useissa hankkeissa kansainvälisellä rahoituksella. Ryhmässä on yksi vakinainen tutkija ja muut määräaikaissina. Yliopisto haluaa, että vakitutkija on ”laivan kapteenina” rahoituksen tullessa, vaikka hän ei oikeasti tekisi mitään hankkeessa.

”Tämän vakinaisen tutkijan selän taakse me muut joudumme menemään piiloon. Tämä johtaa hassuihin kuvioihin. Meidän pitää laatia rahoitushakemuksen budjetin li-

säksi hankkeen sisäinen varjobudjetti, jossa on kuvattu todellinen rahanjako ja työn jakautuminen. Tämä johtaa vastuiden hämartymiseen, ja vanhempi tyyppi saa ei-ansaittua nostetta”, tutkija kritisoi.

HANKALUUDET TUNNISTETAAN

Aalto-yliopiston muotoilun laitoksen johtaja **Tuuli Mattelmäki** toteaa, että Houtbeckersin esiin nostama hankaluus on aivan totta.

”Olemme Aallossa ja muotoilun laitoksella pohtineet näitä asioita tänä vuonna [2021] enemmänkin. Arvostamme akateemista yksityisyritystä ja tutkijoiden kykyä toimia itsenäisesti ja verkostoissa”, Mattelmäki sanoo.

Mattelmäen mukaan reilu ja läpinäkyvä rekrytointi tutkimusprojekteihin on tärkeä periaate, mutta yliopistossa ei ole aina itsentään selvää, missä tapauksissa avoin rekrytointi on tarpeen.

”Olemme muotoilun laitoksella kehittäneet linjauksia siitä, milloin tehtävät laitetaan avoimeen hakuun ja milloin vastaava professori voi perustella tietyn avainhenkilön palkkaamista suoraan projektiin.”

Mattelmäen mukaan kaikkien hankkeiden pitää luonnollisesti olla yliopistolle mielekkäitä. Hankkeiden yksi päämäärä on väitöskirjatutkijoiden tai postdocien ohjaaminen ja pätevytyminen, ja siten tärkein tavoite ei voi olla asiantuntijoiden työllistyminen projekteihin.

”Taloudelliset tai esimiesvastuut ovat

osa organisaation luotettavuutta. Tutkimushankkeisiin liittyy yliopistoa velvoittavia sitoumuksia, ja niitä voivat tehdä vain yliopiston palveluksessa olevat. Vastuurooliin emme tyypillisesti voi nimetä ei-työsuhteessa tai määräaikaisena olevaa tutkijaa.”

KONKARIT JAKAVAT OSAAMISTAAN

Tutkimuspalveluiden johtaja **Anu Liikanen** Itä-Suomen yliopistosta sanoo, ettei heillä ole seurattu sitä, minkä verran yliopistolla on hankkeita, joissa rahoitusta on hakenut ei-työsuhteinen tutkija. Hakemiseen pitää joka tapauksessa olla rehtorin, dekaanin tai yksikön johtajan lupa.

”Ei meille voi kuka tahansa tulla tutkimaan mitä tahansa”, Liikanen sanoo.

Liikasen mukaan ajatus siitä, että PI olisi vain nimellisesti mukana hakemuksessa, ei olisi hyvän tieteellisen käytännön mukaista. Toisaalta vastuullisen johtajan rooli voi olla pääasiassa tutkimuksen ohjaaminen, eikä hänelle välttämättä haeta siihen rahaakaan.

”En usko, että tällaisista tapahtuu oikeasti, tai ainakaan ei pitäisi olla niin, että vain leimattaisiin PI:n nimi jonkun toisen hakemukseen”, Liikanen sanoo.

Liikasen mukaan hankkeisiin palkataan ihmisiä sekä suoralla rekrytoinnilla että avoimella haulla. Hyvin usein palkataan se, joka on ollut valmistelemassa hakemusta, mutta työtilanteet voivat muuttua myös valmistelijalla.

Tutkimuspalvelujohtaja **Teija Kekonen**

Oulun yliopiston tutkimus- ja projektipalveluista puolestaan sanoo, että lähes poikkeuksetta hakemuksen kirjoittavat tutkijat ovat myös tutkimusta toteuttava ydintiimi.

”Jos tutkija on ollut valmistelemassa hakemusta ja hänen kompetenssinsa on hakemuksessa sisällä, totta kai hän tulee myös toteuttamaan tutkimusta riippumatta siitä, onko hän hakemuksen valmisteluhetkellä apurahatutkija vai työsuhteessa. Joskus joitakin tutkijoita ei ole nimetty, vaan hakemuksessa on kuvattu tarvittava osaaminen. Siinä tapauksessa tutkijaa haetaan avoimella haulla.”

Kekosen mielestä siinä ei ole mitään ongelmallista, että hankkeen vastuullinen johtaja ei välttämättä käytä paljon työaikaa hankkeeseen.

”Meritoituneilla professoreilla on johdettavana useita tutkimusprojekteja. Heillä on osaamista, jota he voivat jakaa eri projekteihin.”

UUSI YRITYS

Eeva Houtbeckersillä ja kollegoilla ei täpännyt pohjoismaisessa haussa. Työsuhteen vaatimus on kuitenkin tullut vastaan jo toisen kerran.

Tällä kertaa hän oli hakemassa rahaa British Academyta.

”Minun kaltaisten innokkaiden tutkijoiden, joilla on elävä kansainvälinen yhteys muihin tutkijoihin mutta ei positiota, on vaikea päästä eteenpäin”, Houtbeckers toteaa. ▲

Mitä aiot tehdä työsuunnitelmallasi? Valitse näistä.

Tänäkin keväänä yliopistolla avataan tietokoneelta yksi tietty järjestelmä ja aletaan tehdä työsuunnitelmaa vuodeksi eteenpäin.

KYÖSTI NIEMELÄ

AARNI KORPELA

Toukokuussa 2020 Jukka Huhtamäki twiittasi liveinä työsuunnitelman tekoa. Tampereen yliopiston tutkija mietti Twitterissä, miten työtä jaotellaan ja mitä ohjeistus itse asiassa tarkoittaa.

”Luin kuin piru Raamattua, tein näsäviisaita havaintoja ja mietin, mitä syötän mihinkin.”

Työsuunnitelman teosta on säädetty yliopistojen yleisessä työehtosopimuksessa. Monille se aiheuttaa päänsärkyä tai kyynistä naureskelua. Jotkut tekevät sen asiaa kummemmin miettimättä, toiset tuskailevat sen äärellä.

Huhtamäkeä rasittaa esimerkiksi se, ettei hän voi tutkijana aina tietää, milloin hän on töissä ja milloin ei.

”Jos vaikka kuljen luonnossa ja mietin ar-

tikkelin rakennetta. Tai luen tutkimuskirjallisuutta. Tai keskustelen Slackissa tutkimusyhteisön kanssa kahvipöytätyyppisesti.”

Aika ei tutkimusmaailmassa aina etene samaa tahtia virallisten järjestelmien kanssa. Tutkija lähettää artikkelin lehteen. Vuoden kuluttua se palaa takaisin muutosvaatimusten kanssa. Sillä aikaa tutkija on voinut siirtyä jo aivan muihin töihin. Kuitenkin artikkeli pitäisi revisioida saman tien.

”Millä ajalla se tehdään?”, Huhtamäki kysyy.

Hän sanoo, että työsuunnitelma voisi toimia itsensä johtamisen välineenä, mutta suhtautuu epäillen siihen, luovatko suunnitelmat arvokasta dataa kenellekään.

Työsuunnitelmassa on muutakin raskasta. Se luo tutkijalle metakuormaa, Huhtamäki sanoo, eli sitä että tutkija aktiivisesti ajatte-

lee aikaa, luokittelee sitä ja pitää siitä kirjaa. Ajasta tulee konkreettisempaa.

Hän kertoo työsuunnitelman teon myös vahvistaneen tunnetta siitä, että akateemisessa maailmassakin on olemassa työnantaja ja työntekijät. Sitä ennen hän oli ajatellut omaa tutkimusyhteisöään yhteisöllisemmin.

Huhtamäki varoittaa, että työsuunnitelmat ja työajan seurantarjestelmät voivat rapauttaa yliopistomaailman eettistä pohjaa. Tutkijan uran valinnoille voi olla erityisen raskastavaa luoda dataa, joka ei pidä paikkansa.

”Jos heitetään kivi ilmaan ja lasketaan sen lentorata, niin kivi ei pahastu. Mutta kun ihmisiä mitataan, se aina vaikuttaa ihmiseen.”

TODELLISUUS ELÄÄ, SUUNNITELMA EI Myös yliopistosektorin neuvottelupäällikkö Katja Aho Jukosta on huolestunut siitä, että

työsuunnitelmat eivät aina vastaa todellisuutta. Silloin niitä ei voi käyttää esimerkiksi yksikköjen työn suunnittelussa tai työtaakkojen rajoittamisessa.

Kun Aho kyseli yliopistojen pääluottamusmiesten näkemyksiä työsuunnitelmista, yksi esiin noussut teema oli ennakoimattomuus. Tilanteet muuttuvat. Professori voi saada ison asiantuntijatehtävän. Opettaja voi vaihtaa työpaikkaa, ja hänen työtehtävänsä siirretään kollegalle. Työsuunnitelmaa ei silti aina tarkisteta, vaikka työehtosopimus siihen velvoittaa.

Oma kysymyksensä ovat pidemmät poissaolot. Aho sanoo, että ainakin kahden viikon sairausloman jälkeen työsuunnitelma pitäisi käydä uudelleen läpi. Hän korostaa myös, että vanhempainvapaan tai sairausloman koittaessa työntekijän kannattaa ottaa itse

”Työsuunnitelmaa kannattaa miettiä oman työn suunnittelemisen hyödyn kannalta. Tuntien laskeminen on mielestäni sekundaarista.”

esihenkilöön yhteyttä ja keskustella työsuunnitelman päivittämisestä.

Saman kyselyn perusteella työsuunnitelmakäytännöt vaihtelevat yliopistosta ja yksiköstä toiseen. Jossain päin työsuunnitelmat ovat kaikkien nähtävillä, jossain eivät. Jossain työsuunnitelman hyväksyy HR-sihtööri, jossain dekaani, jossain laitoksen johtaja.

”Pitää olla läpinäkyvää, kuka sen hyväksynnän tekee”, Aho muistuttaa ja sanoo, että työsuunnitelmien pitäisi myös olla julkisia.

”PETKUTUSPAPERI”

Koulutuksen tutkimuslaitoksen johtaja Jussi Välimaa Jyväskylän yliopistosta on työskennellyt tutkijana 1980-luvun lopulta alkaen. Hän kertoo, että työsuunnitelmat olivat aikaisemmin lähinnä resursoinnin työkalu. Sittemmin niitä on alettu pitää todellisuuden kuvauksina, mikä aiheuttaa Välimaan mielestä ongelmia.

”Tiedetään empiirisen tutkimuksen perusteella, että kaikki yliopistolla tekevät enemmän töitä kuin 1612 tuntia vuodessa. Ahkerille akateemisille ihmisille voi työsuunnitelmasta syntyä pysyvä moraalinen ongelma. Monille se on kova paikka, että aina pitää tehdä petkutuspaperi.”

Välimaan mielestä on hyvää, että ihmiset miettivät mahdollisimman realistisesti, mitä he vuoden aikana tulevat tekemään ja miten se liittyy laitoksen toimintaan. Työsuunnitelma voisi esimerkiksi ehkäistä työuupumusta.

”Sitä kannattaa miettiä oman työn suunnittelemisen hyödyn kannalta. Tuntien laske-

minen on mielestäni sekundaarista.”

Jos suunnitelmat ovat aivan epärealistisia, esihenkilön tulisi puuttua asiaan, Välimaa sanoo. Hän myös suosittelee, että lähijohtajat keskustelisivat alaisten kanssa työsuunnitelmista etukäteen.

Hän toivoo myös, että työsuunnitelmien teko voitaisiin liittää kehityskeskusteluihin. Hänen tutkimuslaitoksessaan onkin aikaisemmin käyty työsuunnitelmakeskustelut ja kehityskeskustelut samaan aikaan syksyllä. Tätä tosin helpottaa se, ettei tutkimuslaitos järjestä opetusta.

TYÖNTEKIJÖIDEN SUOJAKSI

Myös Katja Ahon mielestä kehityskeskusteluun voisi liittää työsuunnitelman tarkastelun. Silloin katsottaisiin, miten se on toteutunut tähän asti.

Työsuunnitelma suojaa työntekijää, Aho kertoo, koska periaatteessa uusia tehtäväkonaisuuksia ei silloin voida antaa työsuunnitelmaa muuttamatta. Isommista muutoksista ei ylipäänsä pitäisi sopia ilman suunnitelman päivittämistä, kuten joskus tapahtuu.

Aho korostaa, että työsuunnitelma tulee tehdä ja että siitä voi olla työntekijälle monessa tilanteessa hyötyä. Huolellisesti tehty suunnitelma on tärkeä dokumentti silloin, kun arvioidaan työssä suoriutumista tai päädytään pohtimaan töiden järjestelyä, työkuormituksia tai esimerkiksi ketjutettuja määräaikaissuunnitelmia.

”Se on henkilön suojaksi tehtävä suunnitelma, jolla tämän tekemä työ tulee näkyväksi.” ▲

Apurahatyö

Tiesithän, että voit saada eläke- ja tapaturmavakuutuksen vähintään 4 kuukautta kestävän tieteen tai taiteen apurahatyösi ajaksi?

Tarkista kuulutko Mela-turvan piiriin: mela.fi/apurahansaaajat

Tee vakuutushakemus ja hoida Mela-turvaasi kätevästi sähköisessä asiointipalvelussamme: mela.fi/asiointipalvelut

Tiedemaailma Ukrainan tukena

Akateeminen yhteisö haluaa tuomita hyökkäyksen ja tukea siitä kärsiviä.

✍ MIKKO PELTTARI

Venäjänsä hyökkäys Ukrainaan ja sen seuraukset hallitsevat yhteiskunnallista keskustelua. Suomalaiset yliopistot ovat osa kansainvälistä tiedeyhteisöä, jota sota repii monin tavoin. Reagoida pitää niin sotaan kuin siitä seuraaviin pakotteisiin.

Suomen yliopistojen rehtorineuvosto Uni-fi tuomitsi Venäjän hyökkäyksen itsenäiseen Ukrainaan tuoreeltaan. Yksittäiset yliopistot ovat ryhtyneet toimiin auttaakseen sodasta kärsiviä. Yliopistojen lisäksi akateemiset yhteisöt, kuten Professoriliitto ja Tieteentekijät, ja akateemiset rahoittajat ovat tehneet tuntuvia lahjoituksia humanitaariseen apuun Ukrainaan, esimerkiksi Unicefin kautta.

JATKOA UKRAINALAISTEN PESTEILLE

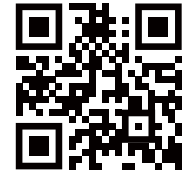
Helsingin yliopistosta kerrotaan, että heti Venäjän hyökättyä Ukrainaan yliopisto kartoitti, keitä ukrainalaisia, venäläisiä ja valkovenäläisiä tutkijoita tai opiskelijoita yliopistossa on, jotta avuntarve voitaisiin kartoittaa.

”Halusimme osoittaa, että yliopisto tarjoaa apua. Joidenkin ukrainalaisten tutkijoiden katkolla olleita työsopimuksia myös jatkettiin sodan sytyttyä”, sanoo kansainvälisen toiminnan kehittämispäällikkö Markus Laitinen Helsingin yliopistosta.

Opiskelu- ja tutkijapaikkoja ukrainalaisille ovat Helsingin lisäksi tarjonneet ainakin Tampereen, Oulun, Turun ja Itä-Suomen yliopistot ja Aalto-yliopisto sekä tutkimuskeskukset Luke, Syke ja GTK. Esimerkiksi Itä-Suomen yliopisto kertoi pian Venäjän hyökkäyksen jälkeen panevansa 100 000 euroa ukrainalaisten opiskelijoiden apurahoihin. Summalla voitaisiin tarjota 20 opiskelijalle opinnot Suomessa.

Paikkoja tullee lisää, sillä uhattuja tutkijoita tukevaan Scholars at risk -verkostoon kuuluvat kaikki Suomen yliopistot. Verkosto on Markus Laitisen mukaan kokoontunut viime aikoina taajaan. Mahdollisuuksia pohditaan, ja yliopistot ovat jatkuvassa keskusteluyhteydessä.

#ScienceForUkraine

If you are a Ukrainian student or researcher directly affected by the recent Russian invasion of Ukraine, please visit ScienceForUkraine.eu

You will find numerous offers of financial support and accommodation from European and international scientific institutions. Please contact us if you need help in applying for those offers.

Who we are

#ScienceForUkraine is a community group of volunteer students and researchers from academic institutions in Europe and around the world.

Якщо ви - український студент чи науковець, і якщо російське вторгнення до України безпосередньо вас стосується, будь ласка відвідайте сторінку ScienceForUkraine.eu

На сторінці ви знайдете безліч пропозицій фінансування та житла від європейських та міжнародних наукових центрів та університетів. Зв'яжіться з нами, якщо вам потрібна допомога у подачі вашої заявки на ці гранти.

Хто ми

#ScienceForUkraine це контактна група волонтерів. Ми - студенти та науковці з європейських та світових наукових центрів та університетів.

Если вы украинский студент или ученый, который стал жертвой российского вторжения в Украину, пожалуйста посетите страницу ScienceForUkraine.eu.

Вы найдете там множество предложений финансирования и жилья от европейских и международных научных центров и университетов. Свяжитесь с нами, если вам нужна помощь для подачи заявки на эти гранты.

Кто мы

#ScienceForUkraine это контактная группа волонтеров. Мы - студенты и ученые из европейских и мировых научных центров и университетов.

► Science for Ukraine -aloitteen sivuille oli kerätty maaliskuun puolivälissä yli tuhat avuntarjousta eri puolilta maailmaa. Suomen tiedeyhteisöltä oli sivustolla maaliskuun lopulla noin 30 avuntarjousta.

PAKOTTEET MÄÄRÄÄVÄT

Tukitoimet nousevat akateemisen yhteisön solidaarisuudesta, mutta pakotteet velvoittavat. Esimerkiksi yliopistojen rahaliikenne venäläisille pankkitileille on keskeytetty.

Oulun yliopiston talouspalveluiden senior controller **Olli Ahonen** kertoo, että tutkimushankkeiden kannalta pakotteet osuivat hyvään kohtaan.

”Vuosi sitten meillä olisi ollut parikymmentä keskeneräistä EU:n ulkorajayhteistyöhanketta, mutta tällä hetkellä kesken on vain puolenkymmentä. Pakotteet osuivat juuri hankekausien saumaan”, Ahonen sanoo.

Oulun yliopisto tekee paljon tutkimusyhteistyötä Petroskoin alueen ja Venäjän arktisten alueiden kanssa, muun muassa Lapin liiton ja Pohjois-Pohjanmaan liiton rahoittamana. Yliopisto odottaa rahoittajien, EU:n ja työ- ja elinkeinoministeriön linjauksia jatkosta lähiaikoina. Myös koronapandemia lievensi osaltaan pakotteiden vaikutuksia. Sattuineesta syystä tutkijoiden liikkuvuus on ollut maahantulorajoitusten vuoksi vähäistä.

TUTKIMUSSUUNNITELMAT UUSIKSI

Sota ja pakotteet vaikuttavat myös tutkimusryhmien toimintaan. Venäjän ympäristöpolitiikan professori **Veli-Pekka Tynkkynen** johtaa Koneen Säätiön rahoittamaa FLOWISION-hanketta, jonka tarkoituksena on tehdä näkyväksi ja politisoida energia- ja resurssivirtoja Suomessa ja Venäjällä. Kun Eurooppa haluaa irtaantua riippuvuudestaan venäläisestä energiasta, fossiilivirtojen kriittinen analyysi käy yhä tarpeellisemmaksi.

”Tutkimusta jatketaan, mutta suunnitelmat menevät uusiksi. Lähitulevaisuudessa esimerkiksi toimintatutkimus Venäjällä ei näytä mahdolliselta”, Tynkkynen sanoo.

Projektissa on mukana venäläisiä tutkijoita, niin Suomessa kuin itänaapurissakin.

”OKM:n linjaus yhteistyön keskeyttämisestä venäläisten yliopistojen kanssa on jär-

kevä, koska yliopistojen rehtorit ovat tuke-
neet hyökkäyssotaa”, Tynkkynen sanoo.

FLOWISIONin venäläiset yhteistyökumppanit Venäjältä tulevat kuitenkin Pietarin Eurooppalaisesta yliopistosta, joka Tynkkynen mukaan edustaa Putinin hallinnolle kriittistä ääntä Venäjällä. Siksi hankkeessa aiotaan käyttää ministeriön ohjeistuksessa mainittua harkintaa.

”Jos valta säilyy Venäjällä nykyisissä käsissä, Eurooppalainen yliopisto voidaan haluta lakkauttaa. He ovat varmasti luopin alla.”

EDESSÄ PITKÄ TIE

Markus Laitinen myöntää, että Ukrainan sota on täyttänyt hänen työpäivänsä viimeisten viikkojen ajan. Vaikka apu, tuki ja ensireaktiot ovat nyt tärkeitä, on myös erittäin tärkeätä katsoa asioita pitkällä tähtäimellä.

”Vaikka pääpaineo on tietysti ukrainalaisten auttamisessa, emme voi myöskään unohtaa yliopistoyhteisöömme kuuluvia venäläisiä ja valkovenäläisiä tutkijoita, jotka myös kärsivät sodasta ja pakotteista. On oletettavaa, että he eivät voi palata kotiin lähiaikoina, ja siihen pitää varautua niin taloudellisesti kuin byrokratiankin kannalta, ettei kukaan jää tyhjän päälle”, Laitinen sanoo.

Tutkimusyhteistyö Venäjän ja lännen välillä on vaarassa katketa kivuliaalla tavalla, eikä selvää muutosta ole näkyvissä. Tutkimusyhteistyö edistää osaltaan yhteisymmärrystä.

Samalla punnitulle tutkimustiedolle on sodan aikana valtava kysyntä ja yksittäisetkin tutkijat voivat osoittaa solidaarisuuttaan.

Esimerkiksi biologi **Panu Halme** kirjoittaa Twitterissä, ettei aio antaa asiantuntijapalveluita metsäyrittäjille, jotka eivät pyri vetäytymään Venäjän puumarkkinoilta. Venäjätuntija, professori **Arto Mustajoki** kertoi palauttaneensa Venäjältä saamansa kunniamerkit lähetystyöhön.

”Syyn varmaan ymmärrätte”, Mustajoki kirjoittaa Facebook-sivullaan. ▲

Epäiletkö tiedevilppiä?

Älä jää ongelmien kanssa yksin. Hae tukea tutkimusetiikan tukihenkilöltä tai omasta liitosta. ✎ TERHI HAUTAMÄKI

Mitä on tiedevilppi?

Tiedevilpillä tarkoitetaan plagiointia, tutkimustulosten anastamista, sepittämistä ja vääristelyä. Hyvää tieteellistä käytäntöä loukkaa myös monenlainen piittaamattomuus. Tutkimuseettisen neuvottelukunnan TENKin vuoden 2019 barometrissa jopa puolet vastaajista näki uhkia siinä, että tuloksia julkaistaan rahoittajista johtuen valikoivasti. Myös tekijyyteen liittyy epäselvyyksiä. Esimerkiksi opiskelijoita tai nuorempia tutkijoita on jätetty pois tutkimuksen tekijöiden listalta, tai julkaisuun saa nimensä tutkija, joka ei ole siihen osallistunut. Tärkeintä olisi kaikissa hankkeissa keskustella pelisäännöistä etukäteen.

Miten yleistä tiedevilppiä on?

Varsinaista tiedevilppiä tulee Suomessa esiintodella vähän. Esimerkiksi Tieteentekijöiden toimistolle tulee vuodessa kymmenkunta yhteydenottoa epäilyistä tutkimuseettisistä loukkauksista. Osa vilpistä voi jäädä pimentoon. Jotkut jäsenet ovat kertoneet, etteivät uskalla tehdä ilmoitusta esihenkilö-alaisuuteen tai rahoitusasioiden vuoksi. Vaikka ei haluaisi leimautua hankalaksi, koko yliopistoyhteisölle on tärkeää, että ongelmat tulevat ilmi.

Mistä asiasta saa lisätietoa?

Kannattaa perehtyä hyvän tieteellisen käytännön htk-ohjeeseen, joka löytyy TENKin sivuilta (tenk.fi) suomeksi, ruotsiksi ja englan-

Hyvää tieteellistä käytäntöä loukkaa myös monenlainen piittaamattomuus.

niksi. Yliopistoissa on TENKin kouluttamat tutkimusetiikan tukihenkilöt. Jos havaitset vilppiä tai muita tutkimusetiikan loukkauksia, epäilet joutuneesi kohteeksi tai olet itse epäiltynä, keskustele tukihenkilön kanssa. Myös ammattiliittoon voi ottaa yhteyttä.

Hyvän tieteellisen käytännön loukkausta koskevasta epäilystä tehdään ilmoitus yliopistolle. Lomakkeen saa yliopistosta tai TENKin nettisivuilta. Liitto auttaa tarvittaessa asiaa, pyytää vastineita ja kuulee ihmisiä htk-ohjeen mukaisesti.

Mitä tiedevilpistä voi seurata?

Tutkijalle on vakava paikka joutua epäilyksi hyvän tieteellisen käytännön loukkaamisesta. Työnantaja voi antaa sanktioita, huomautuksen tai varoituksen, mutta ennen kaikkea kyse on akateemisesta maineesta. Prosessi voi selvityksineen ja valitusaikoineen kestää jopa pari vuotta. Olipa asiassa missä roolissa tahansa, ei pitäisi jäädä yksin. ▲

Kysymyksiin vastasi Tieteentekijöiden lakimies Salla Viitanen.

Kevätseminaari

22.4.2022 klo 12–15

Pörssitalo, Fabianinkatu 14, Helsinki

TIEDOLLA TULEVAISUUTEEN – kohti eduskuntavaaleja

- 12.00 SEMINAARIN AVAUS
Puheenjohtaja **Jukka Heikkilä**, Professoriliitto
- TIEDEPOLIITTISIA RATKAISUMALLEJA
Toimitusjohtaja **Juha Vekkilä**, Aula Research
Kommenttipuheenvuoro, dosentti **Reetta Muhonen**, Turun yliopisto
Keskustelua ja kysymyksiä
- TUTKIMUKSEN JA YLIOPISTOJEN TOIMINTAEDELLYTYSTEN TURVAAMINEN
Puheenjohtaja **Matias Mäkynen**, parlamentaarinen TKI-työryhmä
Suomen Akatemian puheenvuoro, pääjohtaja **Paula Eerola**
Teknologiaateollisuuden puheenvuoro, varatoimitusjohtaja **Minna Helle**
Keskustelua ja kysymyksiä
- 14.00 KAHVITAUKO
- 14.20 JOHTOSÄÄNNÖT YLIOPISTODEMOKRATIAN JA JOHTAMISEN ANKKUREINA
Vuoden Professori **Jari Stenvall**, Tampereen yliopisto
Keskustelua ja kysymyksiä
- KENEN TUTKIMUS JA MIHIN SUUNTAAN?
Valtuuston puheenjohtaja **Jaana Hallamaa**, Professoriliitto
- 15.00 TILAISUUS PÄÄTTYÄ

Seminaarin juontaa toimittaja Anna Lehmusvesi.
Ilmoittaudu mukaan 14.4. mennessä.
www.professoriliitto.fi > Ilmoittaudu tapahtumiin
Tilaisuutta voi seurata myös verkkolähetystenä.
Linkki julkaistaan liiton nettisivuilla.

PROFESSORILIITTO
PROFESSORFÖRBUNDET
FINNISH UNION OF UNIVERSITY PROFESSORS

OSK. HUTTUSEN SÄÄTIÖN APURAHAT TIETEELLISIIN JATKO-OPINTOIHIN ULKOMAILLA

Osk. Huttusen säätiö, jonka tarkoituksena on suomalaisen kulttuurin tukeminen, julistaa haettavaksi apurahoja tohtorin tutkintoon johtavien tieteellisten jatko-opintojen ja tutkimustyön suorittamiseksi ulkomaisissa yliopistoissa.

Apurahat väitöskirjatyöhön

Jatko-opiskeluapurahat on tarkoitettu ylemmän yliopistotutkinnon suorittaneille suomalaisille, joiden ikä hakuajan päättyessä on enintään 26 vuotta. Tohtoriopintojen suori-tuspaikkana etusijalla ovat Britannian vanhimmat yliopistot. Muukin ulkomainen yliopisto tulee kysymykseen, jos se on tutkimus- ja opintosuunnitelman kannalta perusteltua.

Apuraha on kaksivuotinen, ja sen maksaminen aloitetaan vuonna 2023. Apurahakautta voidaan myöhemmin jatkaa kolmannella vuodelle. Henkilökohtaisen väitöskirja-apurahan vuotuismäärä on 24 450 euroa. Myönnettäviin apurahiin voi erikseen hakea lisäapurahan yliopistojen edellyttämiin pakollisiin opiskelukustannuksiin (esim. lukukausimaksut).

Post doc -apurahat

Säätiöltä on mahdollista hakea rahoitusta myös ulkomailla tapahtuvaan post doc - tutkimustyöhön. Post doc -apuraha on tarkoitettu tohtorin tutkinnon suorittaneiden, enintään 35 vuotta täyttäneiden päärahoituslähteeksi (henkilökohtainen apuraha sekä matkakulut) keskimäärin vuoden mittaisessa työskentelyssä ulkomaisessa yliopistossa tai tutkimuslaitoksessa.

Hakemus liitteineen lähetetään sähköpostitse yhtenä pdf-tiedostona. Hakemuksia koskevat suositukset tulee samoin lähettää sähköpostin pdf-liitetiedostona suoraan säätiön asiamiehelle. Sähköpostien on oltava perillä viimeistään 15. kesäkuuta 2022 osoitteella: timo.avist@helsinki.fi.

Lisätietoja: www.oskhuttusensaatio.net.

Hakuaika on 15.5.–15.6.2022.
OSK. HUTTUSEN SÄÄTIÖ sr

TIEDETTÄ SUOMEKSI

Helsingin Sanomain Säätiö

pyytää ehdotuksia

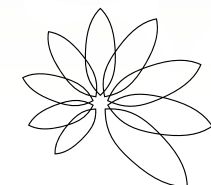
Tiedettä suomeksi

-palkinnon saajiksi.

Toista kertaa jaettavan palkinnon tarkoituksena on tukea viestinnän alalla tehtävää suomenkielistä tieteellistä julkaisemista ja nostaa sen arvostusta.

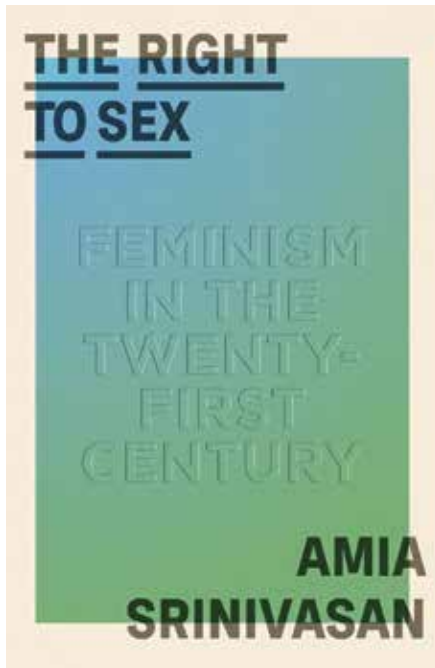
Palkinnon suuruus on 25 000 euroa. Palkinto voidaan jakaa korkeintaan kolmen saajan kesken ja se myönnetään 30.4.2022 mennessä tulleiden ehdotusten pohjalta.

Lisätietoja hssaatio.fi

HELSINGIN
SANOMAIN
SÄÄTIÖ

Kirjat

Amia Srinivasan: **The Right to Sex. Feminism in the Twenty-first Century**, Bloomsbury 2021.

Jätä opiskelijat rauhaan

Feministikirja Oxfordin professorilta tuo uutta näkökulmaa opettajan ja opiskelijan väliseen seksiin.

Viime syksyn keskustelluimpia feministisiä kirjoja Britanniassa ja Yhdysvalloissa oli Amia Srinivasanin *The Right to Sex* (2021).

Srinivasan on 37-vuotias moraalifilosofian professori Oxfordin yliopistosta ja tuottelias esseisti. Tämä on hänen ensimmäinen kirjansa.

Kirjan tekstit käsittelevät tavalla tai toisella seksiä. Yliopistomaailmaan liittyy vahvimmin viides luku, itsenäinen essee otsikoltaan *On Not Sleeping With Your Students*. Se pohdiskelee opettajan ja perustutkinto-opiskelijan välistä seksiä. Srinivasan esittää kiinnostavan ja omaperäisen argumentin: Kun opettaja aloittaa seksisuhteen opiskelijan kanssa, se on pedagoginen epäonnistuminen, huonoa opettajuutta.

Srinivasan nostaa esiin terapeutit, joiden ammattietiikka kieltää jyrkästi seksin asiakkaiden kanssa. Jos asiakas ihastuu terapeuttiin, terapeutin tehtävänä on yrittää ohjata ihastuminen auttamaan terapeutista prosessia, kuten jo Freud neuvoi.

Yliopisto-opettajat voisivat ottaa terapeuteista mallia, Srinivasan ehdottaa. Kun oppilas kiinnostuu opettajasta, hyvä opettaja osaa ottaa askelia taaksepäin, suunnata huomiota pois itsestään ja ohjata opiskelijan energiat kohti tietoa, totuutta ja ymmärrystä eli aitoja akateemisia arvoja.

Opiskelija voi haluta tulla opettajan kaltaiseksi, haluta tietää ja osata niin kuin opettaja. Se on mitä kannustettavin halu. Se voi opiskelijan, nimenomaan naispuolisen opiskelijan, mielessä sekoittua toiseen haluun, nimittäin haluun opettajaa kohtaan. Srinivasanin mukaan kyse ei ole mistään syvemmästä ominaisuudesta vaan naiset totutetaan miesten hallitsemassa yhteiskunnassa tulkitsemaan

Opettajan kuuluu lietsoa oppimisen halua, ei halua itseään kohtaan.

haluaan näin. Miesopiskelijat taas totutetaan suhtautumaan miesprofessoreihinsa siten, että he haluavat olla kuin he.

Opettajan kuuluu kuitenkin lietsoa oppimisen halua, ei halua itseään kohtaan. Ja jos opettaja jatkuvasti pohtii joidenkin opiskelijoidensa viettelemistä, näitä tuskin opettaa täysipainoisen hyvin.

Srinivasanilla on muutakin kriittistä sanottavaa opettajien ja perustutkinto-opiskelijoiden välisistä intiimeistä suhteista.

Kun opiskelijalle syntyy seurustelusuhde opettajan kanssa, opiskelijan pedagoginen suhde muihin opettajiin saattaa vaikeutua. Opettajat eivät ole enää vain professoreita tai lehtoreita vaan myös poikaystävän kollegoita. Sellainen voi vaikeuttaa aidon opiskelijapettaja-dynamiikan luomista.

Lisäksi miesopettaja-naisopiskelija-suhteet vahvistavat perinteistä trendiä korkeamman statuksen miehestä ja alempana olevasta naisesta. Tässä on yksi syy siihen, miksi miesopettajan ja naisopiskelijan suhteet ovat eri asia kuin muunlaiset sukupuolten kombinaatiot.

Srinivasan jopa kysyy, voisivatko miespuolisten professoreiden aloitteet naispuolisia opiskelijoita kohtaan kertoa tiedostamattomasta halusta osoittaa, mikä naisen paikan yliopistolla oikeasti tulisi olla. Ei opiskelija, saati tuleva professori, vaan valloitus, sihteerä, vaimo, hoivaaja.

Tekstinsä lopuksi Srinivasan suosittelee pitämään kunnon etäisyyttä opiskelijoihin

opettamisen ulkopuolella ylipäänsä. Opiskelijat tulee jättää rauhaan, hän korostaa, elämään omaa kaoottista ja intensiivistä nuoruuttaan. Hän kertoo, ettei itse opiskeluaikoinaan tajunnut, kuinka nuori hän oikeastaan oli ja kuinka nuorelta hän professorien näkökulmasta vaikutti.

Kirjassa käsitellään myös muun muassa seksuaalista ahdistelua ja pornon valtaa. Srinivasan kertoo omien opiskelijoidensa sympatisoineen yllättävän paljon perinteistä feminististä pornovastaisuutta. Käsiteltyksi tulee myös seksityö, jota hän varoittaa ajattelemasta liikaa symboliikan kautta sen sijaan että keskityttäisiin seksityöntekijöiden asemaan. Eniten huomiota ovat taas herättäneet analyysit incel-kulttuurista – ja ei, vastaus kirjan provokatiivisen nimen herättämiin kysymyksiin on, että Srinivasanin mukaan kellään ei ole automaattisesti oikeutta seksiin toisen kanssa.

Kirjan aiheet kertovat myös siitä, kuinka olennaisia seksiin liittyvät aiheet ovat nuoremman polven feministeille. Toki Srinivasan siirtyy seksistä kirjoittaessaan pian käsittelemään esimerkiksi valtaa ja instituutioita. Hän haluaa seksin poliittisen analyysin takaisin feminismiin.

Teoksen ote on pohdiskeleva ja helppoja vastauksia välttelevä. Sellainen on alkanut tuntua tuoreelta. Suomalainen feminismikeskustelukin kaipaisi lisää filosofista erittelyä. ▲

Kyösti Niemelä

Yhteystiedot

PROFESSORILIITTO
– PROFESSORSFÖRBUNDET
Rautatööläisenkatu 6
00520 Helsinki

Puheenjohtaja
Jukka Heikkilä
jups@professori.fi
puh. 045 657 5757

Varapuheenjohtaja
Eeva Moilanen
eeva.moilanen@professori.fi
puh. 050 305 667

Toiminnanjohtaja
Tarja Niemelä
puh. 050 340 2725

Järjestöpäällikkö
Raija Pyykkö
puh. (09) 4250 7011

Työsuhteypäällikkö
Leevi Mentula
puh. 040 521 8319

Talousvastaava
Anne Lehto
puh. (09) 4250 7013

Järjestösihteeri
Mia Rikala
puh. (09) 4250 7012

Viestintäpäällikkö
Leena Kurkinen

Liiton toimisto:
(09) 4250 700

Sähköpostiosoitteet:
etunimi.sukunimi@professoriliitto.fi
www.professoriliitto.fi

TIETEENTEKIJÄT
– FORSKARFÖRBUNDET
Rautatööläisenkatu 6
00520 Helsinki

Puheenjohtaja
Maija S. Peltola

Toiminnanjohtaja
Johanna Moisio
puh. 0207 589 612

Edunvalvontajohtaja
Mia Weckman
puh. 0207 589 616

Lakimies
Salla Viitanen
puh. 0207 589 621

Talouspäällikkö
Sanna Hoikka
puh. 0207 589 613

Erityisasiantuntija
Maija Mattila
puh. 0207 589 618

Kehittämisasiantuntija
Ira Laitakari-Svärd
puh. 0207 589 615

Viestintäpäällikkö
Eevastiina Aho
puh. 040 620 3136

Viestintäsuunnittelija
Milla Talassalo
puh. 050 337 0551

Jäsenpalvelut
jasenpalvelu@tieteentekijat.fi
arkisin klo 9–16 puh. 0207 589 619

Sähköpostiosoitteet:
etunimi.sukunimi@tieteentekijat.fi
www.tieteentekijat.fi

YLIOPISTOJEN OPETUSALAN
LIITTO YLL
– FÖRBUNDET FÖR
UNDERVISNINGSEKTOREN VID
UNIVERSITETEN YLL
Rautatööläisenkatu 6
00520 Helsinki

Puheenjohtaja
Santeri Palviainen
puh. 040 537 6211
santeri.palviainen@oulu.fi

Järjestötoiminnan assistentti
Rosa Hawela
puh. 020 748 9552
rosa.hawela@oaj.fi

Erityisasiantuntija
Hanna Tanskanen
puh. 020 748 9621
hanna.tanskanen@oaj.fi

Erityisasiantuntija
Pasi Repo
puh. 020 748 9719
pasi.repo@oaj.fi

www.yll.fi

ACATIIMI
palaute@acatiimi.fi

Päätoimittaja
Tuomo Tamminen
puh. 040 351 1996
tuomo.tamminen@acatiimi.fi

Seuraa meitä somessa!

Sosiaalisessa mediassa jaamme ja
keskustelemme ajankohtaisista uutisista ja
ilmiöistä toimintaamme ja koulutusalaan
liittyen. Tule mukaan keskustelemaan!
Voit myös kysyä meiltä mieltäsi askarruttavia
kysymyksiä.

Opettajien tehtävä on tulevaisuuden kokoinen.

Korvaamattomasta työstä on aika saada kunnon korvaus.

Suomessa on tunnustettu hyvin, että
tulevaisuudessa työelämä tarvitsee
yhä enemmän korkeasti koulutettuja
työntekijöitä. Ei heitä ilmaannu sinne ilman
osaavia opettajia. Siksi on tärkeää, että
yliopistot ovat nyt ja jatkossa houkuttelevia
työnantajia, joissa voidaan keskittyä
olennaiseen: tutkimiseen ja opettamiseen.

Milla
yliopisto-opettaja

Parhailaan OAJ ja työnantajat neuvottelevat
opetusalan palkoista ja muista työehdoista.
Neuvotteluissa on kyse myös siitä, saammeko
Suomessa pidettyä kiinni yliopistojen
opettajista ja tutkijoista ja houkutelua
alalle uusia huippuosajia. Se on kohtalon-
kysymys koko Suomelle.

Siksi pelkät korulauseet ja arvostavat sanat
juhlapuheissa eivät riitä. Korvaamattomasta
työstä on aika saada kunnon korvaus.

Liity Mikan ja yli 12 000 muun opetusalan ammattilaisen joukkoon
ja allekirjoita kirje Suomelle → **TEHDÄÄNTULEVAISUUKSIA.FI**

IT'S A NEW DAWN. IT'S A NEW DAY.

NAANTALIN KAIVOHUONE

Turun kaupungin Kongressiyskikkö
on erikoistunut kokousten ja kongressien hakuun ja suunnitteluun. Kauttamme löytyvät parhaat ratkaisut: ajankohdat, kokous- ja studiotilat, juhlatilat, hotellit, markkinointimateriaalit ja kokousten toteutuksen ammattilaiset. Palvelumme on maksutonta. Ota omaksesi!

meetturku